

A bűncselekményekkel gyanúsított vagy vádolt személyek tisztességes eljáráshoz való jogának megerősítése

www.projectfair.eu

Bevált Gyakorlatok Kézikönyve

Ezt a projektet az EU finanszírozza. Jelen anyagot az Európai Unió Igazságügyi programjának (2014–2020) pénzügyi támogatásával állították elő a 802040 támogatási megállapodás alapján. A kiadvány tartalma a szerzők kizárólagos felelőssége, és semmi esetre sem tükrözi az Európai Bizottság véleményét.

A projekt rövidítése: FAIR

Projekt neve: A bűncselekményekkel gyanúsított vagy vádolt személyek tisztességes eljáráshoz való jogának megerősítése

Támogatási megállapodás száma: 802040

Azonosító: JUST-JACC-AG-2017

Téma: Cselekvési támogatások olyan transznacionális projektek részére, amelyek célja a bűncselekménnyel gyanúsított vagy vádolt személyek és a bűncselekmények áldozatainak jogainak erősítése

Projekt leírása: Az Európai Unió Igazságügyi Tanácsa 2009-ben elfogadta az eljárási jogokra vonatkozó ütemtervet. A dokumentum jogalkotási intézkedésekre tett javaslatot a bűncselekménnyel gyanúsított vagy vádolt személyek eljárási jogainak megerősítése érdekében. A FAIR fő célja egy többnyelvű információs eszköz kifejlesztése, amely a bűncselekménnyel gyanúsított vagy vádolt személyeket ismerteti eljárási jogaik jellegével.

Együttműködő partnerek: VICESSE – Vienna Centre for Societal Security, www.vicesse.eu (AT) (koordinátor), LIF – Law and Internet Foundation, www.netlaw.bg (BG), KEMEA – Center for Security Studies, www.kemea.gr (EL), MRGE – Minority Rights Group Europe, www.minorityrights.org (HU).

Kontaktszemély: Aram Bajalan (VICESSE), aram.bajalan@vicesse.eu

Projekt kezdete: 2018.10.01

Időtartam: 24 hónap

Weboldal: www.projectfair.eu

TÁRGYMUTATÓ	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
IMPRESSZUM	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
VÁLTOZAT KEZELÉS	3
TARTALOMJEGYZÉK	4
RÖVIDÍTÉSEK ÉS MEGHATÁROZÁSOK	8
BEVEZETŐ	9
1. SZEKCIÓ: BEVÁLT GYAKORLATOK	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
1.1 A BEVÁLT GYAKORLATOK MEGHATÁROZÁSA	10
1.2 VEZÉRELVEK	10
1.2.1 ELJÁRÁSI BIZTOSÍTÉKOK	10
1.2.2 A MINIMUMSZABÁLYOKNAK VALÓ MEGFELELÉS	9
1.2.3 SOKSZÍNŰSÉG	10
1.2.4 ESÉLYEGYENLŐSÉG ÉS DISZKRIMINÁCIÓMENTESSÉG	11
1.2.5 HOZZÁFÉRHETŐSÉG	11
1.2.6 EGYÉNISÉG	11
1.3 A BEVÁLT GYAKORLATOK AZONOSÍTÁSÁNAK KRITÉRIUMAI	11
1.3.1 JOGI KERETRENDSZER	10
1.3.2 ELŐZETES ELJÁRÁSOK	12
1.3.3 TÁRGYALÁS MENETE	14
1.3.4 KÉPZÉSEK BÜNTETŐ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI SZAKEMBEREK SZÁMÁRA	14
1.3.5 ADATOK GYŰJTÉSE ÉS ELEMZÉSE	13
1.4 BEVÁLT GYAKORLATOK AZONOSÍTOTT PÉLDÁI	15
1.4.1 Tárgyalást megelőző szakasz	15
1.4.2 Bírósági tárgyalás	16
1.4.3 Jogorvoslatok	17
1.4.4 Általános	16
2. SZEKCIÓ: ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS	17
2.1 AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2016/343 IRÁNYELVE A BÜNTETŐELJÁRÁS SORÁN AZ ÁRTATLANSÁG VÉDELME EGYES VONATKOZÁSAINAK ÉS A TÁRGYALÁSON VALÓ JELENLÉT JOGÁNAK MEGERŐSÍTÉSÉRŐL	18
2.1.1 ÁTÜLTETÉS A NEMZETI JOGBA	17

2.1.2 BŰNÖSSÉGRE TETT NYILVÁNOS UTALÁSOK	17
2.1.3 A TERHELTEK BEMUTATÁSA	17
2.1.4 BIZONYÍTÁSI TEHER	18
2.1.5 A VALLOMÁSTÉTEL MEGTAGADÁSÁNAK JOGA	18
2.1.6 JOG A TÁRGYALÁSON VALÓ JELENLÉTHEZ	18
2.1.7 A VÁDLOTT TÁVOLLÉTÉBEN FOLYTATOTT TÁRGYALÁSOK	18
2.1.8 INFORMÁCIÓ AZ ÚJ TÁRGYALÁSHOZ VALÓ JOGRÓL	19
2.1.9 AZ ÁRTATLANSÁG VÉLELMÉNEK MEGKERÜLÉSE	19
2.1.10 KIHÍVÁSOK	1920
2.2 AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2010/64/EU IRÁNYELVE A BÜNTETŐELJÁRÁS SORÁN IGÉNYBE VEHETŐ TOLMÁCSOLÁSHOZ ÉS FORDÍTÁSHOZ VALÓ JOGRÓL	211
2.2.1 ÁTÜLTETÉS A NEMZETI JOGBA	21
2.2.2 A FORDÍTÁSHOZ VALÓ JOG	21
2.2.3 HOZZÁFÉRÉS A FORDÍTÁSHOZ	21
2.2.4 ALTERNATÍV INTÉZKEDÉSEK	22
2.2.5 ELJÁRÁS EURÓPAI ELFOGATÓPARANCS ESETÉN	22
2.2.6 A FORDÍTÁS MINŐSÉGE	22
2.2.7 AZ ÜGYIRATOK ÍRÁSBELI FORDÍTÁSA	23
2.2.8 SZÓBELI FORDÍTÁS	23
2.2.9 LEMONDÁS A FORDÍTÁSHOZ VALÓ JOGRÓL	23
2.2.10 JEGYZŐKÖNYVBÉ VÉTEL	23
2.2.11 KIHÍVÁSOK	24
2.3 AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2016/1919 IRÁNYELVE A BÜNTETŐELJÁRÁSOK SORÁN A GYANUSÍTOTTAK ÉS A VÁDLOTTAK, VALAMINT AZ EURÓPAI ELFOGATÓPARANCSHOZ KAPCSOLÓDÓ ELJÁRÁSOKBAN A KERESETT SZEMÉLYEK KÖLTSÉGMENLESSÉGÉRŐL	24
2.3.1 ÁTÜLTETÉS A NEMZETI JOGBA	24
2.3.2 KÖLTSÉGMENLESSÉG	24
2.3.3 ESZKÖZVIZSGÁLAT	25
2.3.4 ÉRDEMI VIZSGÁLAT	25
2.3.5 KÖLTSÉGMENLESSÉG MEGADÁSA BÜNTETŐELJÁRÁSOK SORÁN	25
2.3.6 ELJÁRÁSI REND EURÓPAI ELFOGATÓPARANCS ESETÉN	26
2.3.7 A KÖLTSÉGMENLESSÉG MINŐSÉGE	26
2.3.8 KÉPZÉS	26
2.3.9 KIRENDALT VÉDŐ CSERÉJE	27

2.3.10 JOGORVOSLATOK	27
2.3.11 KIHÍVÁSOK	27
2.4 AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2013/48/EU IRÁNYELVE A BÜNTETŐELJÁRÁS SORÁN ÉS AZ EURÓPAI ELFOGATÓPARANCSHOZ KAPCSOLÓDÓ ELJÁRÁSOKBAN ÜGYVÉDI SEGÍTSÉG IGÉNYBEVÉTELEHEZ VALÓ JOGRÓL, VALAMINT VALAMELY HARMADIK FÉLNEK A SZABADSÁGELVONÁSKOR TÖRTÉNŐ TÁJÉKOZTATÁSÁHOZ VALÓ JOGRÓL ÉS A SZABADSÁGELVONÁS IDEJE ALATT HARMADIK FELEKKEL ÉS A KONZULI HATÓSÁGOKKAL VALÓ KOMMUNIKÁCIÓHOZ VALÓ JOGRÓL	27
2.4.1 ÁTÜLTETÉS A NEMZETI JOGBA	27
2.4.2 VÉDŐHÖZ VALÓ JOG	28
2.4.3 BIZALMASSÁG	28
2.4.4 A VÉDŐ JELENLÉTE A KIHALLGATÁS SORÁN	28
2.4.5 IDEIGLENES DEROGÁCIÓK	28
2.4.6 KOMMUNIKÁCIÓ HARMADIK SZEMÉLYEKSEL A FOGVA TARTÁS SORÁN	30
2.4.7 KOMMUNIKÁCIÓ A KONZULI HATÓSÁGOKKAL A FOGVA TARTÁS SORÁN	31
2.4.8 LEMONDÁS AZ ÜGYVÉDI SEGÍTSÉG IGÉNYBEVÉTELEHEZ VALÓ JOGRÓL	31
2.4.9 AZ EURÓPAI ELFOGATÓPARANCSHOZ KAPCSOLÓDÓ ELJÁRÁSOK	31
2.4.10 KIHÍVÁSOK	32
2.5 AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2012/13/EU IRÁNYELVE A BÜNTETŐELJÁRÁS SORÁN A TÁJÉKOZTATÁSHOZ VALÓ JOGRÓL	32
2.5.1 ÁTÜLTETÉS A NEMZETI JOGBA	32
2.5.2 INFORMÁCIÓ AZ ELJÁRÁSI JOGOKRÓL	32
2.5.3 A JOGOKRÓL SZÓLÓ ÍRÁSBELI TÁJÉKOZTATÁS	33
2.5.4 AZ EURÓPAI ELFOGATÓPARANCSHOZ KAPCSOLÓDÓ ELJÁRÁSOK	34
2.5.5 AZ ÜGY IRATAIHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS JOGA	34
2.5.6 JOGORVOSLATOK	34
2.5.7 KÉPZÉS	34
2.6 AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2016/800 IRÁNYELVE A BÜNTETŐELJÁRÁS SORÁN GYANÚSÍTOTT VAGY VÁDLOTT GYERMEKEK RÉSZÉRE NYÚJTANDÓ ELJÁRÁSI BIZTOSÍTÉKOKRÓL	36
2.6.1 ÁTÜLTETÉS A NEMZETI JOGBA	36
2.6.2 A BÜNTETŐJOGI FELELŐSSÉG KORHATÁRA	36
2.6.3 AZ INFORMÁCIÓHOZ VALÓ JOG	36
2.6.4 AZ ÜGYVÉDI SEGÍTSÉG IGÉNYBEVÉTELEHEZ VALÓ JOG	36
2.6.5 EGYÉNI ÉRTÉKELÉS	36
2.6.6 ORVOSI VIZSGÁLAT	37
2.6.7 SZABADSÁGVESZTÉS	37

2.6.8 AZ ÜGYEK KELLŐ IDŐBEN TÖRTÉNŐ, GONDOS KEZELÉSE	39
2.6.9 A SZÜLŐI FELELŐSSÉG GYAKORLÓJA ÁLTALI KÍSÉRETHEZ VALÓ JOG	39
2.6.10 A GYERMEKEK JOGA A TÁRGYALÁSON VALÓ SZEMÉLYES RÉSZVÉTELHEZ	39
2.6.11 ALTERNATÍV INTÉZKEDÉSEK	39
2.6.12 AUDIOVIZUÁLIS FELVÉTEL	40
2.6.13 KÉPZÉS	40
2.6.14 KÖLTSÉGEK	40
2.6.15 KIHÍVÁSOK	41
3. SEKCIÓ: AJÁNLÁSOK GYAKORLATI SZAKEMBEREK SZÁMÁRA	42
3.1 RENDŐRÖK	42
3.2 ÜGYÉSZEK	44
3.3 BÍRÁK	46
3.4 ÜGYVÉDEK	48
KONKLÚZIÓ	50

AV	Audiovizuális
KM	Konzorciumi megállapodás
BIZ	Bizalmas, csak a konzorcium tagjai számára (beleértve a Bizottság szolgálatait is) (terjesztési szint)
PDT	Produktum
BEM	Bemutató (produktum típusa)
EEP	Európai elfogatóparancs
EB	Európai Bizottság
ECHR	Emberi Jogok Európai Egyezménye (European Convention on Human Rights)
EU	Európai Unió
PK	Pénzügyi kimutatás
TM	Támogatási megállapodás
IKT	Információs és kommunikációs technológia
IT	Implementációs terv
KOM	Kick-off Meeting
H	Hónap
MF	Mérföldkő
NPM	Nemzeti prevenció mechanizmus
NEJI	Nemzeti emberi jogi intézmények
O	Objektív
E	Egyéb (produktum típusa)
PK	Projekt koordinátor
PM	Projektmenedzser
PV	Projektvezető
PRV	Kizárólag a program résztvevői számára (beleértve a Bizottság szolgálatait is) (terjesztési szint)
Terhelt	Bűncselekménnyel gyanúsított vagy vádolt személy
NY	Nyilvános (terjesztési szint)
BESZ	Beszámoló (produktum típusa)
KORL	Korlátozott, csak a konzorcium által meghatározott csoport számára (beleértve a Bizottság szolgálatait is) (terjesztési szint)
F	Feladat
UNCAT	Az Egyesült Nemzetek egyezménye kínzás és más kegyetlen, embertelen, vagy megalázó büntetések ellen (United Nations Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)
UNCRC	Az Egyesült Nemzetek gyermekjogi egyezménye (United Nations Convention on the Rights of the Child)
V	Verzió
MCS	Munkacsomag

A FAIR Bevált gyakorlatok kézikönyvének célja, hogy meghatározott büntető igazságszolgáltatási szakemberek, különösen rendőrök, ügyészek, bírák és ügyvédek számára ajánlásokat nyújtson napi munkájukhoz annak érdekében, hogy elősegítsék a bűncselekményekkel gyanúsított vagy vádolt személyek (továbbiakban terheltek) tisztességes eljáráshoz való jogának megerősítését. Ezenkívül a jelen kézikönyv pontos és naprakész ismereteket tartalmaz hat EU-irányelv (eljárási ütemterv) Ausztriában, Bulgáriában, Görögországban és Magyarországon történő végrehajtásáról, valamint a hatóságokat és a terhelteket egyaránt érintő gyakorlati kihívásokról.

A korábban a projekt keretében, 2019. január és 2019. március között végrehajtott kutatásra építve, a FAIR Bevált gyakorlatok kézikönyve olyan adatokat és releváns információkat mutat be, amelyeket a FAIR konzorcium tagjai gyűjtöttek és elemeztek, azaz a VICESSE (AT), a LIF (BG), a KEMEA (GR), és az MRGE (HU).

Ez a kézikönyv három fő részre tagozódik. Először: az 1. szakasz meghatározza a „bevált gyakorlatok” meghatározását a FAIR projekt kapcsán. Ezt követően körvonalazásra kerülnek a bevált gyakorlatok meghatározására szolgáló alapelvek és kritériumok, amelyeket a partnerországok beazonosított bevált gyakorlati példái követnek. A 2. szakaszban a hat irányelv mentén végzett összehasonlító elemzés bemutatja a korábban elvégzett kutatás fő eredményeit, különös tekintettel a FAIR Adatgyűjtési jelentésre és a Jogszabályok FAIR értékelésére. Végül, a 3. szakasz ajánlásokat fogalmaz meg a kiválasztott büntető igazságszolgáltatási csoportok számára a bevált gyakorlatok megfelelő adoptálására vonatkozóan.

A FAIR-partnerek büntető igazságszolgáltatásban szerzett gazdag tapasztalatainak és a FAIR-projekt keretében korábban végzett kutatások alapján meg kell próbálni intézményesíteni a bevált gyakorlatokat annak biztosítása érdekében, hogy a kérdéses irányelvekben rögzített eljárási jogokat megfelelően alkalmazzák.

Összefoglalva, a FAIR Bevált gyakorlatok kézikönyve a büntető igazságszolgáltatásban dolgozók ismereteinek javításának szükségességével foglalkozik az új európai szabványok vonatkozásában, és célja a partnerországok közötti tapasztalat- és információcsere ösztönzése, valamint a terheltek tisztességes eljárásban való részvételének elősegítése.

1.1 A BEVÁLT GYAKORLATOK MEGHATÁROZÁSA

A FAIR projekt keretében „bevált gyakorlatnak” nevezzük mindazon gyakorlatot, amely biztosítja, hogy a tagállami joghatóság alá tartozó terheltek tisztességes eljárásban részesüljenek és hozzáférjenek az irányelvekben meghatározott jogokhoz, függetlenül kulturális, társadalmi, etnikai, vallási vagy nyelvi háttérüktől. Pontosabban: a „bevált gyakorlatok” fogalma olyan jól bevált eljárásokra vagy működési modellekre vonatkozik, amelyek bizonyos (hazai) összefüggésekben hatékonyak bizonyultak, és amelyeket más tagállamokba is át lehet ültetni, tehát bizonyos fokú transzferabilitással rendelkeznek.

1.2 VEZÉRELVEK

Miközben a FAIR konzorcium elismeri, hogy egyes gyakorlatok adaptálása kihívást jelenthet az eltérő jogi kultúra és a nemzeti kontextus miatt, az alább következő Irányadó elvek¹ a FAIR partnereknek a büntető igazságszolgáltatás területén szerzett bőséges tapasztalatai, valamint a WP2, a FAIR State of the Art, legfőképp az Adatgyűjtési jelentés (D2.2) és a Jogszabályok értékelése (D2.3) keretében végzett kutatások alapján kerültek meghatározásra, a bevált gyakorlatok azonosításának egységes megközelítése érdekében. Ezen túlmenően, és jelenlegi tudásunkkal összhangban, a vonatkozó tudományos irodalomban hasonló elveket határoztak meg².

1.2.1 ELJÁRÁSI BIZTOSÍTÉKOK

A büntetőeljárásokban részt vevő valamennyi szereplő tiszteletben tartja a bűncselekményekkel gyanúsított vagy vádolt személyek eljárási jogait. A tagállamban végrehajtják azokat a vonatkozó jogszabályokat, amelyek biztosítják a bűncselekményekkel gyanúsított vagy vádolt személyek tényleges részvételét a büntetőeljárásokban.

1.2.2 A MINIMUMSZABÁLYOKNAK VALÓ MEGFELELÉS

A nemzeti büntetőjog megfelel a regionális és nemzetközi minimumszabályok³ rendelkezéseinek, valamint a 2010/64/EU, 2012/13/EU, 2013/48/EU, (EU) 2016/343, (EU) 2016/800, (EU) 2016/1919 irányadó elveknek.

¹ Irányadó elvek: 2010/64/EU, 2012/13/EU, 2013/48/EU, (EU) 2016/343, (EU) 2016/800 and (EU) 2016/1919.

² Vö., Az emberi jogok helyi és regionális szintű végrehajtásának bevált gyakorlatai az Európa Tanács tagországaiban és más országokban, Az Európai Tanács Felügyeleti Bizottsága, 2014, <https://rm.coe.int/168071aeed>; vö., Méltóság a tárgyaláson - Az értelmi és pszichoszociális fogyatékkal élő személyek eljárási biztosítékainak megerősítése, Ludwig Boltzmann Intézet az Emberi Jogokért, 2018, https://bim.lbg.ac.at/sites/files/bim/attachments/1_handbook_dignity_at_trial.pdf

³ Úgy mint az Emberi Jogok Európai Egyezménye (ECHR) vagy Az Egyesült Nemzetek egyezménye kínzás és más kegyetlen, embertelen, vagy megalázó büntetések ellen (UNCAT).

1.2.3 SOKSZÍNŰSÉG

A tagállami büntető igazságszolgáltatási rendszerben figyelembe veszik és tiszteletben tartják a kulturális, etnikai, nyelvi és társadalmi különbségeket.

1.2.4 ESÉLYEGYENLŐSÉG ÉS DISZKRIMINÁCIÓMENTESSÉG

A terheltek jogaik gyakorlása során a büntetőeljárás egyetlen szakaszában sincsenek hátrányos megkülönböztetésnek kitéve és annak minden szakaszában egyenlő bánásmódban részesülnek, figyelembe véve sajátos igényeiket.

1.2.5 HOZZÁFÉRHETŐSÉG

A terheltek számára hozzáférhető és érthető formátumban kell biztosítani minden releváns információt, figyelembe véve a fordítás és tolmácsolás lehetséges szükségességét.

1.2.6 EGYÉNISÉG

Az eljárási biztosítékok teljesítése során a terheltek heterogén szükségleteinek felismerése és az azokhoz való igazodás céljából egyéni megközelítés alkalmazandó.

1.3 A BEVÁLT GYAKORLATOK AZONOSÍTÁSÁNAK KRITÉRIUMAI

A következő rész bemutatja a bevált gyakorlatok azonosításának kiválasztott kritériumait, amelyek megkönnyítették az Ausztriából, Bulgáriából, Görögországból és Magyarországról származó releváns bevált gyakorlati példák azonosításának folyamatát. Ezen túlmenően, és jelenlegi tudásunkkal összhangban, hasonló kritériumok kerültek beazonosításra a vonatkozó tudományos irodalomban is (lásd a lábjegyzetben szereplő Irányadó elveket).

1.3.1 JOGI KERETRENDSZER

A tisztességes eljáráshoz való jog kodifikálása: Az Ön országának törvényei gondoskodnak-e a tisztességes tárgyalás biztosításáról? A bírói kar függetlenségét törvény biztosítja? Milyen intézkedéseket hajtanak végre a törvény előtti egyenlőség biztosítása érdekében? Milyen intézkedéseket hajtanak végre annak biztosítása érdekében, hogy az Ön országa hivatalos nyelvét nem beszélő terheltek információt

kapjanak a tisztességes eljáráshoz való jogukról (például a rendelkezésre álló információk lefordítása kapcsán)?

A szabadságmegvonásra vonatkozó minimumszabályok betartása: Az Ön országában betartják-e a rendőrségi őrizetre, az előzetes letartóztatásra, valamint a fogvatartásra és a szabadságmegvonás egyéb formáira vonatkozó minimumszabályokat (úgy mint előfeltételek, időtartam, börtönkörülmények)?

Jogorvoslatok megléte: Az Ön országának törvényei rendelkeznek-e fellebbezési eljárásokról? Van-e a terhelteknek jogorvoslati lehetőségük az Ön országában? Biztosított-e a kommunikáció (például a terheltek és ügyvédjeik közötti kommunikáció) titkossága?

Felügyeleti szervek léte: Létezik-e független és pártatlan NMM (nemzeti megelőző mechanizmus), amely felügyeli a fogvatartási helyek állapotát és működését az Ön országában (rendőrségi fogvatartási központok, börtönök, pszichiátriai kórházak)?

1.3.2 ELŐZETES ELJÁRÁSOK

Megfelelően felszerelt rendőri helyiségek: Az Ön országában található rendőrségi létesítmények el vannak-e látva megfelelő helyiségekkel a kihallgatások lefolytatásához (pl. erőszakmentes légkör a rendőrségi hivatalokban, a rendőrök nem viselnek nyíltan fegyvereket a rendőrségi helyiségekben, nincsenek folyamatos külső zavaró tényezők vagy zajok a kihallgatási helyiségben vagy annak környékén)?

Az egyéni igények elismerése: A kihallgatott terheltekkel úgy bánnak-e, hogy szükség esetén szünetet tarthassanak? Ellátják-e a rendőrök a kihallgatott terhelteket innivalóval vagy egyéb frissítővel?

Rendőrségi őrizet: Az Ön országában biztosítottak az őrizetbe vételi cellákra vonatkozó térbeli és higiéniai minimumszabályok? Van lehetősége a terhelteknek legalább napi egy órára elhagyniuk a cellát/kimenniük a szabad levegőre? El vannak-e látva a terheltek emberi fogyasztásra alkalmas ételekkel, és figyelembe veszik-e a speciális étrendet követő fogvatartottak igényeit?

Előzetes letartóztatás: Biztosítják-e az Ön országában a cellákra vonatkozó térbeli és higiéniai minimumszabályokat? Van lehetősége a terhelteknek legalább napi egy órára elhagyniuk a cellát/kimenniük a szabad levegőre? El vannak-e látva a terheltek emberi fogyasztásra alkalmas ételekkel, és figyelembe veszik-e a speciális étrendet követő fogvatartottak igényeit? Fel vannak-e szerelve az előzetes őrizetbe vételi létesítmények kijelölt dohányzókkal és testmozgásra alkalmas helyiségekkel?

Megfelelő kihallgatási technikák: A rendőrök tiszteletteljes, a helyzet de-eszkálálását és a feszültség csökkentését elősegítő kommunikációt alkalmaznak-e a kihallgatás során (például elkerülik az agresszív kihallgatási módszereket)? Feltesznek-e a rendőrök nyitott kérdéseket? Biztosított-e, hogy a kihallgatott terheltek teljes mértékben megértsék a kérdéseket? Van-e elegendő idő a terhelteknek a válaszadásra, a kérdések megismétlésére, vagy ha szükséges, újbóli megkérdezésükre, és hogy válaszaikat/magyarázataikat továbbítsák a rendőröknek? Biztosítják-e a nyomozó hatóságok az egyéni megközelítést a kihallgatás hosszát és körülményeit illetően (tekintettel például a terheltek koncentrációs képességére, vagy a kihallgatás esetleges szüneteltetésének szükségességére)?

Az eljárások értékelése: Van-e lehetősége a terhelteknek névtelen visszajelzést adni a kihallgatás módjáról és stílusáról, valamint arról, hogy a (jogaikkal kapcsolatos) információkat milyen formában adták át nekik (például értékelési űrlap/vélemény doboz)?

Hatékony sérülékenységi vizsgálat: Vannak-e kötelező vizsgálati mechanizmusok, amelyeket a rendőrök és a nyomozásbírák alkalmaznak a terheltek esetleges sérülékenységeinek meghatározására (pl. ellenőrzési listák, kérdőívek, hitelesített szakértői vélemények vagy egyéb előre meghatározott mutatók formájában)?

Megfelelő információ az eljárási jogokról: A terhelteket megfelelően tájékoztatták-e az Ön országában fennálló eljárási jogairól (pl. védőhöz való jog, a vallomástétel megtagadásának joga, bizalmi személlyel való kapcsolatfelvétel joga, az eljárás további menetével kapcsolatos információhoz való jog)?

Megfelelő információ a jogorvoslati lehetőségekről: Tájékoztatják-e a terhelteket a panasztételi mechanizmusok (például NEJI, NPM, ombudsman stb.) és a jogorvoslati lehetőségek alkalmazásáról az Ön országában?

A rendelkezésre bocsátott információk hozzáférhetősége: Az Ön országának hatóságai hozzáférhető formátumban és nyelven nyújtanak-e információt a terhelteknek, biztosítva, hogy a kihallgatás megkezdése előtt a rendelkezésükre bocsátott információkat megértették (pl. felkérték a terheltet a megadott információk összegzésére)?

A védőhöz/bizalmi személyhez való hozzáférés biztosítása: Van-e lehetősége a terhelteknek ügyvéddel konzultálni/kapcsolatba lépni egy bizalmi személlyel az Ön országában történő letartóztatásukkor (pl. családtag, gyám, szociális munkás)?

Orvosi segítséghez való hozzáférés: Biztosítják-e, hogy a terheltek orvosi segítséget kapjanak az Ön országában a büntetőeljárás minden szakaszában? Az orvosi segítségnyújtási eljárásokat hozzáigazítják-e a terheltek valós egészségügyi állapotához, amennyiben a helyzet úgy kívánja? Biztosítják-e az orvoshoz való jogot és a gyógyszeres kezeléshez való hozzáférést a büntetőeljárás minden szakaszában, különösen az előzetes letartóztatás során és a rendőri őrizet alatt? A terhelteknek lehetőségük van-e kiválasztani saját orvosukat? Van-e lehetőség a terheltek számára, hogy rendszeresen vagy szükség esetén konzultáljanak orvosukkal? A hatóságok megkérdezik-e a bizalmi harmadik személyeket a terheltek számára szükséges gyógyszerekről vagy orvosi segítségről? Lehetséges, hogy bizalmi harmadik személy jelen legyen az orvosi vizsgálatok/konzultációk során, amennyiben azt a terhelt kéri?

Megfelelő jogi képviselő: Biztosított-e, hogy a terheltek érthető információkat kapjanak a védőjük jelenlétének lehetőségéről a kihallgatás során? Biztosított-e, hogy a hatóságok elhalasszák a kihallgatást, amíg egy meghatalmazott védő meg nem jelenik? Biztosítják-e, hogy a terheltek megfelelő idővel rendelkezzenek a védővel folytatott konzultációhoz és az eset megvitatásához? Ennek érdekében találkozhatnak-e négy szemközt a védőjükkel? Biztosított-e az, hogy a védő további információval járuljon hozzá az eljáráshoz a terhelt kihallgatása után? Az Ön országában biztosított-e a védő hatékony részvétele a kihallgatás során? A terheltek birtokában vannak-e az ingyenes jogi segítség igénybevételének lehetőségeivel kapcsolatos valamennyi szükséges információnak?

A rendőri kihallgatások rögzítése: Biztosítják-e az Ön országában az előzetes meghallgatások és a rendőri kihallgatások audiovizuális módon történő rögzítését? Tájékoztatják-e a terhelteket arról, hogy az audiovizuális felvételeket nem hozzák nyilvánosságra, és hogy joguk van megtekinteni őket?

1.3.3 TÁRGYALÁS MENETE

A bírósági eljárás lefolytatásával kapcsolatos információkhoz való hozzáférés: A terheltek kapnak-e információt a bírósági eljárás lefolytatásáról az első tárgyalás előtt (pl. hol található a bíróság, a pihenőszoba, stb.)? A terheltek kapnak-e információt a meghallgatáson jelenlévő személyek ülésrendjéről, funkcióiról és szerepeiről? Biztosítva van-e, hogy a terheltek tisztában vannak a szünetkérés lehetőségével (például WC-szünet)?

Az ítélet érthető és tiszteletteljes kihirdetése: Biztosított-e az, hogy az ítéleteket érthető és tiszteletteljes módon teszik közzé és magyarázzák el a terhelteknek? Biztosított-e, hogy a bíró igazolja, ha a terheltek teljes mértékben megértették az ítélet számukra releváns információit (például úgy, hogy a bíró megkéri a terheltet, ismételje meg vagy foglalja össze az ítéletet saját szavaival)?

Megfelelő jogi képviselő: Biztosítva van-e a terheltek számára, hogy találkozzanak védőikkel a tárgyalás megkezdése előtt, és hogy elegendő idő áll-e rendelkezésükre az ügy megvitatásához? A terheltek birtokában vannak-e az ingyenes jogi segítség igénybevételének lehetőségeivel kapcsolatos valamennyi szükséges információnak?

A bírósági tárgyalások rögzítése: A bírósági tárgyalásokat audiovizuális módon rögzítik az Ön országában? Tájékoztatják-e a terhelteket arról, hogy az audiovizuális felvételeket nem hozzák nyilvánosságra, és hogy joguk van megtekinteni őket?

1.3.4 KÉPZÉSEK BÜNTETŐ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI SZAKEMBEREK SZÁMÁRA

Kísérletek a szakmai kompetenciák javítására: Az Ön országában rendelkezésre állnak-e olyan képzési programok a büntető igazságszolgáltatási szakemberek számára, amelyek célja a terheltek eljárási jogaival kapcsolatos ismeretek növelése (pl. rendőrök, ügyészek, bírák, ügyvédek számára)? Ha igen, kötelezőek-e ezek a programok azon büntető igazságszolgáltatási szakemberek számára, akik közvetlen kapcsolatban állnak a terheltekkel? Mi az ilyen programok tartalma és célja (pl. kommunikáció, eskaláció, interkulturális érzékenység, stb. vonatkozásában)? Az Ön országának hatóságai hozzáférhetnek-e releváns oktatási anyagokhoz (például kézikönyvek, online eszközök, webinárok, stb.)?

A felügyelet hozzáférhetősége: Az Ön országában a büntető igazságszolgáltatásban dolgozók hozzáférhetnek rendszeres felügyelethez (pl. stresszkezelési stratégiák, kiegészítő megelőzése)?

1.3.5 ADATOK GYŰJTÉSE ÉS ELEMZÉSE

Adatgyűjtés: Az Ön országában összegyűjtik-e a büntető igazságszolgáltatási szektor adatait (pl. rendőri őrizetbe vett külföldi állampolgárságú terheltek száma)? Ha igen, a gyűjtött adatok hozzáférhetőek-e a büntető igazságszolgáltatás szakemberei vagy a nyilvánosság számára?

Adatelemzés: Az adatelemzési intézkedéseket végrehajtják-e az Ön országában? Ha igen, hogyan valósulnak meg (például automatikus, szelektív, vagy ciklikus módon)? Az összegyűjtött adatokat

felhasználják-e az országa büntető igazságszolgáltatási rendszerében jelenleg zajló folyamatok elemzése és fejlesztése érdekében?

1.4 BEVÁLT GYAKORLATOK AZONOSÍTOTT PÉLDÁI

A következő szakasz a partnerországok bevált gyakorlatainak azonosított példáit tartalmazza, amelyek a büntetőeljárás különböző részei mentén kerültek csoportosításra. Egy kiegészítő táblázatot is melléeltünk, amely olyan általánosan bevált gyakorlatokat tartalmaz, amelyek nem kötődnek egy-egy adott büntetőeljárási szakaszhoz sem.

Görögország esetében meg kell említeni, hogy a bevált gyakorlatok legtöbb azonosított példája nem képezi részét a már alkalmazott és bevált gyakorlati cselekvési formáknak, mivel ezek elsősorban a jövőbeli cselekvésekre vonatkozó ajánlásokat képviselnek. Ezért ezeket a példák a 3. szakaszba kerültek beépítésre.

1.4.1 Tárgyalást megelőző szakasz

Példa	Ország
• A jogokról szóló tájékoztatás több nyelven is elérhető. • Rendelkezésre áll egy elektronikus rendőrségi protokoll-rendszer, amely megköveteli, hogy az eljárási jogokkal kapcsolatos információkat a hivatalos protokoll létrehozása előtt átadják a terhelteknek. • Fordítási alkalmazások rendőrségi használata (pl. Google Translate) azon terheltekkel való kommunikációhoz, akik nem beszélnek az ország hivatalos nyelvén (pl. kezdeti kommunikáció annak az értékeléséhez, hogy az eset bűnügyi szempontból releváns-e). • Videófordító rendszerek használata ritkábban használt nyelvek esetén, amikor nem lehet biztosítani a fordító jelenlétét. • Ingyenes védelmi sürgősségi forródrót létrehozása, amely kezdeti jogi tanácsadást kínál. • Többnyelvű rendőrök általi szóbeli tájékoztatás a letartóztatás idején. • A szóbeli és írásbeli fordítás azonnali elérhetősége letartóztatás után és a hivatalos vád megfogalmazása előtt.	• Ausztria, Görögország • Ausztria • Ausztria, Bulgária • Ausztria • Ausztria • Ausztria, Bulgária, Magyarország • Bulgária

• Régóta fennálló együttműködés a fordítók és a rendőrök között. • Pszichológusok vagy pedagógusok bevonása a kihallgatás során fiatalok terheltek esetében. • A fiatalok terheltek előzetes letartóztatása kivételes gyakorlatnak minősül. • A fiatalok terheltek kihallgatását a lehető legrövidebb idő alatt lefolytatják. • A fiatalok terheltek délutáni kihallgatása, a fiatalok terheltek magánéletéhez való jogának védelme érdekében.	• Bulgária • Bulgária • Bulgária • Magyarország • Magyarország
--	--

1.4.2 Bírósági tárgyalás

Példa	Ország
• Képzett bírák alkalmazása a fiatalok terheltekkel kapcsolatos ügyekben. • „Közösségi hálózati konferenciák” fenntartása a fiatalok terheltek bebörtönzésének elkerülése és a társadalmi reintegráció elősegítése érdekében. • További bizonyítékok összegyűjtése az oktatási és a családi környezetre, valamint a felnőttek esetleges ráhatására vonatkozóan a fiatalok terhelteket érintő ügyekben. • Különböző eszközök használata az ügy anyagához való hozzáférés biztosításához (például a védelem fényképeket készíthet az ügyvel kapcsolatos dossziékról, vagy kérheti, hogy másolatokat küldjenek neki e-mailben). • A büntetőjogban megfelelő tapasztalattal rendelkező védők kinevezésének gyakorlata költségmentesség esetén. • A bíróság azon következetes gyakorlata, amely a felesleges megbilincselést az emberi méltóság megsértéseként értelmezi, igazolva a nem vagyoni kár megtérítését. • SMS és internet alapú alkalmazások használatának lehetővé tétele harmadik felek tájékoztatására a bejelentési erőfeszítések hatékonyabbá tétele érdekében.	• Ausztria • Ausztria • Ausztria, Bulgária • Magyarország • Magyarország • Magyarország • Magyarország

1.4.3 Jogorvoslatok

Példa	Ország
Jogi lehetőség kifogást emelni az ingyenes jogsegély keretében kinevezett védővel kapcsolatos határozat ellen, és egy másik kirendelt védő kinevezésének kérvényezése (a Bíróságtól vagy az ügyésztől).	Bulgária

1.4.4 Általános

Példa	Ország
- A gyanúsítottak és a vádlottak közötti jogi különbségtétel a büntetőeljárás különböző szakaszai szerint, ami magában foglalja, hogy a vádlottat érintő valamennyi rendelkezés alkalmazandó a gyanúsítottakra is. - Szigorú jogi követelmények fennállása a vádlott távollétében folytatott tárgyalások lefolytatásának előfeltételeként (például a terhelt előzetes kihallgatása a vád indokainak tisztázása céljából, személyes értesítés a tárgyalásról). - Különböző tananyagokhoz való hozzáférés biztosítása, mint például ügyvédeknek szóló kézikönyvek a fiatalok terhelteknek a büntetőeljárások során történő hatékony védelméről. - Egy, az ügyvédek célzó elektronikus rendszer működtetése, hogy helyettesíthessék egymást azokban az esetekben, amikor a védelem biztosítása kötelező, így hozzájárulva a védők hétvégre vagy munkaszüneti napra eső, vagy késleltetett kinevezésükből fakadó problémák kiküszöböléséhez.	- Ausztria - Ausztria - Ausztria, Magyarország - Magyarország

Az alább következő szakasz az egyes irányelvek mentén végzett összehasonlító elemzést mutatja be a WP2, valamint a FAIR State of the Art, legfőképp az Adatgyűjtési jelentés (D2.2) és a Jogszabályok értékelése (D2.3) keretében végzett kutatások alapján.

2.1 AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2016/343 IRÁNYELVE A BÜNTETŐELJÁRÁS SORÁN AZ ÁRTATLANSÁG VÉDELME EGYES VONATKOZÁSAINAK ÉS A TÁRGYALÁSON VALÓ JELENLÉT JOGÁNAK MEGERŐSÍTÉSÉRŐL

2.1.1 ÁTÜLTETÉS A NEMZETI JOGBA

Ausztria, Bulgária, Görögország és Magyarország részben átültették a 2016/343 (EU) irányelvet nemzeti jogi keretrendszerükbe, mivel az irányelvben foglalt egyes rendelkezéseknek már megtalálható a megfelelő egyezése a nemzeti jogban. Az ártatlanság védelmét és a tárgyaláson való jelenléthez való jogot azonban mind a négy ország követi, mivel ezek a büntetőjog általános alapelvei közé tartoznak, amelyek az eljárás minden szakaszában érvényesek.

2.1.2 BÜNÖSSÉGRE TETT NYILVÁNOS UTALÁSOK

Ami a hatóságok által a jogerős ítélet meghozatala előtt a vádlott személy bűnösségére tett nyilvános utalásokat megelőző intézkedések végrehajtását illeti, csak Görögországban találhatók ezirányú gyakorlati intézkedések. A megkérdezett bolgár szakértők a megelőző intézkedéseket és a jogsértés elleni jogorvoslatokat (bár léteznek) a gyakorlatban eredménytelennek ítélték, és ezt az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) is megerősítette. Magyarország nem alkalmaz megelőző intézkedéseket, viszont biztosítja a hatékony jogorvoslati lehetőségek rendelkezésre állását az ártatlanság védelmének megsértése esetén. Ausztria nem tudott konkrét információkkal szolgálni erről a kérdésről.

2.1.3 A TERHELTEK BEMUTATÁSA

Ausztria és Magyarország intézkedéseket fogantatosított a terheltek kényszerítő eszközök alkalmazása által bűnösnek történő bemutatása ellen. Bulgáriában és Görögországban bevett gyakorlat a kényszerítő eszközök alkalmazása. Míg a bolgár törvények ezt tiltják, Görögország korlátozott védelmet nyújt az idősebb személyek, gyermekek, papok és testi fogyatékosokkal vagy betegséggel élő személyek számára. Mindemellett, Ausztriától eltekintve, ahol erről nincs releváns információ, biztonsági okokból és menekülésre, ellenállásra, vagy harmadik személyekkel jogellenes kapcsolatfelvételre törekvés gyanúja alatt álló terheltek esetében lehetséges kényszerítő eszközök alkalmazása.

2.1.4 BIZONYÍTÁSI TEHER

Mind a négy ország biztosítja, hogy a vád bizonyítása a vádlót terhelje. A bűnösség kérdésével kapcsolatos minden kétség mind a négy ország terheltjeinek javát szolgálja.

2.1.5 A VALLOMÁSTÉTEL MEGTAGADÁSÁNAK JOGA

A terhelteknek mind a négy országban jogukban áll a vallomástételt megtagadni, ezáltal elkerülve, hogy önmagukat bűncselekmény elkövetésével vádolják. Mindazonáltal, megengedett olyan bizonyítékok jogszerű gyűjtése, amelyekhez jogi kényszerítő erő felhasználásával jutottak hozzá, vagy amelyeknek létezése független a terheltek akaratától. A nemzetközi szabványok alapján mind a négy ország biztosítja, hogy a kínzás és az alapvető jogokat sértő helytelen kihallgatási módszerek használata a törvény által tiltott legyen.

2.1.6 JOG A TÁRGYALÁSON VALÓ JELENLÉTHEZ

A terhelteknek jogukban áll részt venni a bírósági tárgyalásokon mind a négy országban. Ezzel egy időben lehetőség van a vádlott távollétében is lefolytatni a tárgyalásokat, ha bizonyos nélkülözhetetlen feltételek nem teljesülnek, ideértve terheltek időben történő értesítését a tárgyalás időpontjáról, valamint a tárgyaláson való megjelenés következményeiről.

2.1.7 A VÁDLOTT TÁVOLLÉTÉBEN FOLYTATOTT TÁRGYALÁSOK

A távolmaradás gyakorisága országonként változik. A távolmaradás gyakori Ausztriában, Magyarországon és Görögországban, míg Bulgáriában a vádlott távollétében lefolytatott tárgyalások ritkaságnak számítanak. A távolmaradás egyik fő oka mind a négy országban az a tény, hogy a terheltek nem kapják meg az idézést (pl. a tartózkodási hely megváltozása miatt). Egy másik ok az, hogy időközben már vagy elhagyták az országot, vagy távoli helyeken élnek. Ennek fényében az osztrák interjúalanyok kijelentették, hogy a távolmaradás oka lehet a deportálás is (például a menekültügyi eljárások során). Ezenkívül a görög és a magyar interjúalanyok kiemelték, hogy ez az igazságszolgáltatás elkerülésére vagy az eljárás késleltetésére irányuló stratégia eredménye is lehet. A vádlott távollétében lefolytatott peres eljárások másik oka, amelyet Magyarországon megfigyeltek, a bíróságra történő utazáshoz szükséges pénzügyi eszközök hiánya. A távolmaradás következményeit illetően minden ország eltérő gyakorlatot követ. Bulgária kivételével, ahol a távollétében zajló peres eljárások ritka jelenségnek számítanak, és csak akkor engedélyezettek, ha a védő jelen van a tárgyaláson, az a közös megállapítás, hogy mind a négy ország bírósága rendelkezik az ahhoz szükséges törvényes hatalommal, hogy elővezetést rendeljen el a vádlottal szemben, annak érdekében, hogy a tárgyalást a vádlott jelenlétében tudják lefolytatni.

2.1.8 INFORMÁCIÓ AZ ÚJ TÁRGYALÁSHOZ VALÓ JOGRÓL

Az osztrák és a görög terheltek tájékoztatást kapnak a bírósági határozat megtámadásának lehetőségéről, valamint az új tárgyaláshoz vagy más jogorvoslathoz való jogukról, miközben Bulgáriában és Magyarországon nem kapnak megfelelő tájékoztatást ezekről a lehetőségekről.

2.1.9 AZ ÁRTATLANSÁG VÉLELMÉNEK MEGKERÜLÉSE

Mind a négy ország interjúalanyai megerősítették, hogy léteznek olyan esetek, amikor az ártatlanság véelmét megkerülték. A megkerülés mértéke számos tényezőtől függ, úgy mint a meglévő nemzeti jogi kerettől és a büntetőeljárás konkrét szakaszától. Például a bolgár jogszabályok nem térnek ki a „gyanúsított” fogalmára, aki emiatt nem részesülhet a „vádlottak” számára biztosított jogokban. A híradásoknak és a médiamegjelenéseknek az ártatlanság véelmére vonatkozó hatásaival kapcsolatban mind a négy országban ugyanarra a jelenségre figyeltünk fel. Ezt figyelembe véve a bolgár és a magyar szakértők hangsúlyozták a szükségtelen kényszerítő eszközök negatív hatását. Görögország és Magyarország arról számolt be, hogy a védőügyvédek általában haboznak hivatalosan panaszt tenni szükségtelen kényszerítő eszközök tapasztalása esetén, akár bírósági felülvizsgálat, akár a bírák mentesítésének kérvényezése útján, amiatti félelmük okán, hogy ezzel „gondokat” okozhatnak a terheltek számára az eljárás későbbi szakaszaiban.

2.1.10 KIHÍVÁSOK

Míg a vizsgált országok eltérő megközelítést alkalmaznak az ártatlanság véelme és a vallomástétel megtagadásához való jog biztosítása szempontjából, Ausztria, Bulgária és Magyarország általánosan megállapították, hogy a hatóságok nyomást gyakorolhatnak a terheltekre, a vallomástétel előnyeire tett utalások formájában. Egy másik megállapítás Ausztriából és Görögországból, hogy a vallomástétel megtagadásához való jogról a gyakorlatban rosszul tájékoztatják a terhelteket. A terheltek gyakran vonakodnak élni a vallomástétel megtagadásához való jogukkal azon félelmükben, hogy e joguk gyakorlása negatív következményekkel járhat a hitelességükre, ezáltal negatívan befolyásolva az eljárás további folytatását és végkimenetelét. Egy másik, mind a négy országra jellemző kihívás a címüket megváltoztató vagy az országot elhagyó terheltek felkutatását célzó rendőri erőfeszítések egyre erőforrásigényesebb mivolta. Végezetül, az ártatlanság véelmét fenyegető gyakorlati kihívásokként sikerült beazonosítani a rendőrök érzelmi bevonódását és a rájuk nehezedő pszichológiai terheket, valamint általában véve a bizonyos bűncselekmények (pl. gyilkosság, nemi élet szabadsága elleni bűncselekmények) és különböző háttérű terheltek (pl. külföldi állampolgárok, mint menedékkérők vagy migránsok) közötti sztereotípiákra épülő kapcsolatot.

2.2 AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2010/64/EU IRÁNYELVE A BÜNTETŐELJÁRÁS SORÁN IGÉNYBE VEHETŐ TOLMÁCSOLÁSHOZ ÉS FORDÍTÁSHOZ VALÓ JOGRÓL

2.2.1 ÁTÜLTETÉS A NEMZETI JOGBA

Ausztria és Görögország teljes mértékben átültették nemzeti jogba a 2010/64 (EU) irányelvet, míg Bulgária és Magyarország esetében ez csak részben jellemző.

2.2.2 A FORDÍTÁSHOZ VALÓ JOG

Mind a négy ország nemzeti jogszabályrendszere rendelkezik a fordítás biztosításáról azon terheltek számára, akik nem beszélnek vagy nem értik az eljárás nyelvét, hogy az eljárás minden szakaszában kommunikációt folytathassanak a hatóságokkal és ügyvédjeikkel. Ez magában foglalja a halláskorlátozott vagy beszédhibával rendelkező terheltek megfelelő támogatását is. Csak Magyarország számolt be a terheltek fordítási igényeinek felmérését célzó megfelelő eljárás vagy mechanizmus hiányáról. Míg ritkán fordul elő, hogy a magyarul nem beszélő terheltek számára ne lenne fordító biztosítva, az a tény, hogy Magyarország nem garantálja a terheltek számára a jogot, hogy megtámadják azt a határozatot, mely megállapítja, hogy nincs szükség tolmácsra, vagy hogy panaszt tegyenek a tolmácsolás minőségével kapcsolatban, aggodalomra ad okot.

2.2.3 HOZZÁFÉRÉS A FORDÍTÁSHOZ

Általános következtetésként vonható le, hogy a terheltek számára a fordításhoz való hozzáférés biztosítása többnyire jogtalan késedelem nélkül következik be, és hogy ritka az olyan eset, amikor a terheltek számára a fordításhoz való hozzáférés nem biztosított. A gyakorlat azt mutatja, hogy a terheltek a vizsgált országok többségében (Bulgáriában a letartóztatást követően és a vád megfogalmazása előtt) rendőri kihallgatás után azonnal hozzáférnek egy fordítóhoz. Mindemellett számos országspecifikus kérdés merül fel. Például Ausztriában az interjúalanyok egy központi koordinációs és adminisztratív egység létrehozását javasolták a rendőrség fordítószolgálati számára annak érdekében, hogy megbirkózzanak a jelenlegi kihívással, vagyis a tárgyalás előtti eljárások alatti képesített fordítás biztosításával. Ezenkívül az osztrák és a görögországi interjúalanyok rámutattak, hogy a fordítók gyakran vonakodnak együttműködni a rendőrséggel, és hogy bizonyos kulturális sztereotípiák ronthatnak a terheltek, a fordítók és a rendőrök közötti kommunikáción. Mindezek mellett a magyar interjúalanyok gyakorlati kihívásként megemlítették a terheltek és a rendőrség által kinevezett fordítók között megnyilvánuló bizalmatlanság kérdését is. Végezetül, mind a négy ország megállapította a fordításhoz való hozzáférés késedelmességének általános jelenségét a távolabbi területeken élő vagy speciális szükségletű (például pszichoszociális fogyatékkal élő) terheltek esetében.

2.2.4 ALTERNATÍV INTÉZKEDÉSEK

Azokban az esetekben, amikor a hivatásos fordító biztosítása akadályokba ütközik (pl. távoli területeken), mind a négy országban bevett alternatív intézkedési gyakorlat, hogy a bűncselekmény kezdeti értékeléséhez a többnyelven beszélő rendőrtisztek saját maguk vagy IKT-eszközök segítségével (pl. fordítási alkalmazások, videó fordító rendszerek) kísérlik meg a fordítást. Ezenkívül széles körben alkalmazott alternatívaként megemlítsre került az érintett terhelttel azonos nemzetiségű, ugyanolyan nyelvet vagy nyelvjárást beszélő személyekkel folytatott konzultáció.

2.2.5 ELJÁRÁS EURÓPAI ELFOGATÓPARANCSS ESETÉN

Azokban az esetekben, amikor európai elfogatóparancsot adnak ki, mind a négy ország gondoskodik arról, hogy a hivatalos nyelvet nem beszélő vagy nem értő terheltek rendelkezzenek fordítással (hasonlóan a nemzeti büntetőeljárások esetében bevett gyakorlathoz). Ausztriában, Görögországban és Magyarországon mindenkit, akit európai elfogatóparancs alapján tartóztattak le és aki fordítási segítségre szorul, írásbeli fordítással kell ellátni. Bulgáriában nincs kifejezett rendelkezés az ilyen esetek szabályozásáról, mindazonáltal a tolmács kinevezését az európai elfogatóparancs során a bolgár jogszabályok előírják.

2.2.6 A FORDÍTÁS MINŐSÉGE

A minőségi fordítás biztosítása érdekében mind a négy országban intézkedéseket hoztak. Ausztriában (elsősorban a tárgyalás előtti szakasz eljárásai során) és Magyarországon azonban az a tapasztalat, hogy ezeket az intézkedéseket nem megfelelően hajtják végre. Mind a négy ország létrehozta a független fordítók nyilvántartását, és nemzeti jogszabályaikban jogi követelményként rögzítette a titoktartást.

Egy következtetés, amelyet mind a négy ország esetében le lehet vonni, a terheltek számára biztosított fordítás minőségében megfigyelt eltérés. Az eltéréseket okozó döntő tényezők közé tartoznak a fordító képességei és szakmai tapasztalata, az eljárás konkrét szakasza (nyomozati szak/tárgyalási szakasz), a kevésbé gyakori nyelvekben (vagy specifikus nyelvjárásokban) jártas fordítók hiánya, valamint az oktatási programok és tanúsítási eljárások hiánya a büntető igazságszolgáltatás területén dolgozó fordítók számára. Példa gyanánt, az osztrák és a magyar interjúalanyok javasolták a fordítók alapvető jogi szaknyelvi képzését. Ezenkívül Ausztriában, Magyarországon és Görögországban kihívást jelent az a tény, hogy nincs hivatalos eljárás a fordítás minőségének értékelésére. A bolgár interjúalanyok szerint az alacsony minőségű fordítások egyedi kivételt képeznek, ennek oka pedig az, hogy az eljárási szakaszok során a bűnügyi szervek folyamatosan konzultálnak a bírósági fordítási nyilvántartás szakfordító tagjaival.

2.2.7 AZ ÜGYIRATOK ÍRÁSBELI FORDÍTÁSA

A terhelteknek mind a négy országban ésszerű időn belül rendelkezésére bocsátják valamennyi lényeges ügyirat írásbeli fordítását, ideértve a szabadságmegfosztást elrendelő határozatokat, valamint az esettel kapcsolatos vádak, vádemeléseket vagy ítéleteket. Mindazonáltal Magyarországon arról számoltak be, hogy az „ésszerű időtartam” a gyakorlatban akár néhány hónap is lehet. Ezenkívül mind a négy ország illetékes hatóságai dönthetnek arról, hogy mely más dokumentumok minősülhetnek még alapvető fontosságúnak. Csak Magyarország nyilatkozott úgy, hogy nincs külön rendelkezés, amely a terheltek vagy azok törvényes képviselői számára lehetővé tenné indoklással ellátott kérvény benyújtását egyéb dokumentumok fordítására. Ilyen kérés azonban lehetséges azon általános rendelkezés alapján, amely a védelem számára biztosítja az indítványok előterjesztésének jogát. Ausztriában, Bulgáriában és Görögországban biztosított a terheltek azon joga, hogy megtámadják azt a határozatot, amely kimondja, hogy nincs szükség adott dokumentumok vagy azok részeinek fordítására. Magyarországon ez nem lehetséges, mivel sem a bíróságnak, sem az ügyésznek, sem pedig a nyomozó hatóságnak nem hatásköre ilyen határozatot hozni.

2.2.8 SZÓBELI FORDÍTÁS

Kizárólag Magyarországon nem helyettesíti a szóbeli fordítás vagy a szóbeli összefoglaló az írásbeli fordítást. Az osztrák, bolgár és görög interjúalanyok kijelentették, hogy az írásos fordítás helyettesíthető szóbeli fordítással, feltéve, hogy az ilyen szóbeli fordítás nem sérti az eljárás tisztességességét.

2.2.9 LEMONDÁS A FORDÍTÁSHOZ VALÓ JOGRÓL

Ausztriában és Magyarországon nem szükséges, hogy a terheltek előzetes jogi tanácsot kapjanak, és teljes ismerettel rendelkezzenek a fordításhoz való jogukról való lemondás következményeiről. Az osztrák büntetőeljárás törvény ugyanakkor előírja, hogy a lemondás csak akkor megengedett, ha a terhelteket előzetesen tájékoztatták jogairól.

2.2.10 JEGYZŐKÖNYVBÉ VÉTEL

Mind a négy ország fordító segítségével biztosítja a megfelelő jegyzőkönyvezést a rendőri kihallgatások vagy a tárgyalások során, ha szóbeli fordítást vagy a lényeges dokumentumok szóbeli összefoglalását nyújtják be (kivéve Magyarországot, ahol a szóbeli fordítás nem helyettesítheti az írásbeli fordítást), vagy ha valaki lemondott a fordításhoz való jogáról.

2.2.11 KIHÍVÁSOK

Az osztrák, görög és bolgár interjúalanyok arról számoltak be, hogy a gyakorlatban az egyik legfőbb kihívás a képzett fordítók hiánya. Ezenkívül a magyar és a görög szakértők beszámoltak a releváns dokumentumok kiválasztásának folyamatáról, amelyeket le kell fordítani, valamint arról, hogy mennyi idő szükséges a hatóságoknak a kiválasztott dokumentumok hivatalos lefordításához. Ezen túlmenően Ausztriában és Bulgáriában további kihívásként azonosították a már benyújtott dokumentumok, valamint a szóbeli fordítások minőségének értékelési nehézségeit. Ennek megfelelően az osztrák és a bolgár interjúalanyok azt tanácsolták, hogy a fordítókat ismertessék meg a rendőrség rutin eljárásaival, és biztosítsák az alapvető jogi terminológiára fókuszáló képzési programokat a fordítás minőségének javítása érdekében. Végül: mind a négy országban további kihívást jelent a fordításhoz való jog biztosítása szempontjából a fordítók alacsony díjazása, ami negatív hatással van általános motivációjukra, valamint a kevésbé gyakori nyelvek (vagy regionális dialektusok) hitelesített fordítóinak hiánya.

2.3 AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2016/1919 IRÁNYELVE A BÜNTETŐELJÁRÁSOK SORÁN A GYANUSÍTOTTAK ÉS A VÁDLOTTAK, VALAMINT AZ EURÓPAI ELFOGATÓPARANCSHOZ KAPCSOLÓDÓ ELJÁRÁSOKBAN A KERESETT SZEMÉLYEK KÖLTSÉGMENLESSÉGÉRŐL

2.3.1 ÁTÜLTETÉS A NEMZETI JOGBA

A jogszabályok értékelésére a 2016/1919 (EU) irányelv átültetésére előírt határidő (2019. május 25.) lejártát megelőzően került sor. Addig Ausztria, Bulgária és Görögország nem ültette át a 2016/1919 (EU) irányelvet nemzeti jogába. Az irányelvet csak Magyarország ültette át részlegesen nemzeti jogszabályrendszerébe. Mindazonáltal mind a négy ország létrehozott egy olyan jogi segítségnyújtási rendszert, amely nagyrészt összhangban áll az irányelvel.

2.3.2 KÖLTSÉGMENLESSÉG

Azon terheltek számára, akiknek nincs elegendő pénzügyi forrása, hogy ügyvédi segítségért folyamodjanak, mind a négy ország biztosítja a költségmentességet, ha ezt az igazságszolgáltatás érdekei megkövetelik. Ezenkívül mind a négy ország eszközvizsgálatot alkalmaz annak meghatározására, hogy az adott személy valóban jogosult-e a költségmentességre. Az érdemi vizsgálatot illetően csak Bulgária nem alkalmaz az ügy érdemi részére vonatkozó vizsgálatot annak meghatározására, hogy szükséges-e vagy sem költségmentességet nyújtani. Bulgáriában az érdemi vizsgálatot egy jogi rendelkezés helyettesíti, amely kimondja, hogy mikor kötelező kijelölni egy ügyvédet a vádlott védelmének ellátására.

2.3.3 ESZKÖZVIZSGÁLAT

Ausztriában a terhelt jövedelmét, tőkéjét és családi helyzetét, valamint az ország életszínvonalát veszik figyelembe, azonban az ügyvédi szolgáltatás igénybevételének költségeit nem. Ugyanez vonatkozik Bulgáriára és Magyarországra is, az egyetlen különbség, hogy nem az adott ország életszínvonalát veszik figyelembe, hanem az ügyvédi szolgáltatás költségeit. Görögországban a terhelt jövedelmét és tőkehelyzetét, az ügyvédi segítségnyújtás költségeit és az ország életszínvonalát veszik figyelembe, a terhelt családi helyzetét azonban nem.

2.3.4 ÉRDEMI VIZSGÁLAT

Ausztriában az érdemi vizsgálat során figyelembe veszik a bűncselekmény súlyosságát és az ügy komplexitását, a szóban forgó szankció mértékét azonban nem. Noha a bolgár jogszabályokban nincs alkalmazható érdemi vizsgálat, a gyakorlatban a bűncselekmény súlyosságát és a szóban forgó szankció mértékét veszik figyelembe (az ügy bonyolultságát azonban nem). Azokban az esetekben, amikor a terheltek ellen olyan súlyos bűncselekmény miatt indítanak peres eljárást, amelyre a törvény tíz évnél hosszabb szabadságvesztésbüntetést ír elő, kötelező az ügyvédi képviselet, és ilyen esetekben gyakran a bolgár jogsegélyről szóló törvényben meghatározott eljárás szerint nevezik ki a védőt. Görögország figyelembe veszi a bűncselekmény súlyosságát és a szóban forgó szankció mértékét, de az ügy bonyolultságát nem. Magyarországon a bűncselekmény súlyosságát, az ügy összetettségét és a szóban forgó szankció mértékét veszik figyelembe. Az érdemi vizsgálatot mind a négy országban teljesítettnek kell tekinteni, ha a terheltet az illetékes bíróság vagy bíró elé vezetik annak érdekében, hogy határozzanak fogvatartásáról az eljárás bármely szakaszában, valamint a fogvatartás során.

2.3.5 KÖLTSÉGMENTESSÉG BÜNTETŐELJÁRÁSOK SORÁN

Habár mind a négy ország biztosítja a költségmentesség elérhetőségét a terheltek számára, Ausztriában jelenleg vita zajlik a mostani költségmentességi rendszer megreformálásának szükségességéről, az előzetes eljárás során a védőhöz való időbeni hozzáférés tekintetében. Ausztriában legkésőbb a terhelt igazságügyi hatóság általi kihallgatása előtt kell megadni a költségmentességet. Bulgáriában a költségmentesség megadásának legkésőbb a rendőrségi vagy az igazságügyi hatóság által végzett kihallgatásig meg kell történnie, de még azelőtt, hogy kezdetét venné bárminemű nyomozás vagy bizonyítékgyűjtés.

Görögországban a terheltek a bűnüldöző vagy az igazságügyi hatóság általi elrendelt kihallgatás előtt kaphatnak költségmentességet, utóbbi esetben kizárólag a nyomozati szakban lévő bűncselekményekkel kapcsolatban. Magyarországon nincsenek ilyen követelmények. Az egyetlen létező követelmény, hogy a büntetőeljárással kapcsolatos költségmentesség iránti kérelmet legkésőbb a bíróság érdemi határozatának kézbesítése előtt lehet benyújtani a jogsegélyszolgálathoz. Költségmentességet mind a négy országban csak azon büntetőeljárások esetén nyújtanak, amelyekben a terheltet bűncselekmény elkövetésével gyanúsítják vagy vádolják. Bulgáriában a költségmentességről szóló törvény és a büntetőeljárás törvény lehetőséget biztosít az eljárásban részt vevő valamennyi fél számára költségmentesség igénybevételére.

2.3.6 ELJÁRÁSI REND EURÓPAI ELFOGATÓPARANCSS ESETÉN

Az Európai Elfogatóparancs esetén fennálló költségmentességről: amikor az állam a végrehajtó tagállam, egyedül Görögország nem biztosítja, hogy az Európai Elfogatóparancs alanyát képező terheltek a parancs alapján történő letartóztatásukkor átadásukig, vagy az átadásukról szóló végleges döntés meghozataláig jogot formáljanak költségmentességre. Hasonlóképpen, azon Európai Elfogatóparancs eljárásokban nyújtott költségmentesség tekintetében, amelyekben az állam a kibocsátó tagállam, kizárólag Görögország nem biztosítja, hogy az Európai Elfogatóparancs alanyát képező, a kibocsátó tagállamban a védőügyvéd kinevezéséhez való jogukat a végrehajtó tagállam ügyvédjének segítése céljából gyakorló, büntetőeljárásban résztvevő terheltek gyakorolhassák a költségmentességhez való jogukat a kibocsátó tagállamban az efféle eljárások teljesítése céljából a végrehajtó tagállamban. Európai Elfogatóparancs esetén Magyarország a költségmentességhez való jogot eszközvizsgálatról teszi függővé. Bulgáriában és Görögországban nem ez a helyzet. Ausztria esetén nincsenek releváns információk e kérdésben.

2.3.7 A KÖLTSÉGMENTESSÉG MINŐSÉGE

Mind a négy ország intézkedéseket tett annak biztosítására, hogy az illetékes hatóság gondosan és a tisztességes eljáráshoz való jog tiszteletben tartásával hozza meg döntéseit. Ezenkívül mind a négy ország jelezte, hogy intézkedéseket hoztak annak biztosítása érdekében, hogy a terhelteket és az elfogatóparancs alapját képező személyeket írásban tájékoztassák, ha költségmentesség iránti kérelmüket részben vagy egészben elutasítják. Ausztriában jelenleg is vita zajlik a mostani költségmentességi rendszer megreformálásának szükségességéről a jelenlegi javadalmazási rendszerrel kapcsolatos minőségbiztosítások vonatkozásában. Bulgária és Görögország kijelentette, hogy intézkedéseket hoztak annak biztosítása érdekében, hogy a költségmentességi szolgáltatások megfelelő minőségűek legyenek az eljárások tisztességességének biztosításához, tiszteletben tartva a jogi szakma függetlenségét. Nem ez a helyzet Magyarországon (és Ausztriában), ahol a kirendelt védők által végzett munkát általában rosszul értékelték. Ausztriában például nem szükséges, hogy a kirendelt ügyvédek speciális szaktudással rendelkezzenek a büntetőjog területén.

2.3.8 KÉPZÉS

Csak Bulgária hozott intézkedéseket a jogsegély szolgáltatásokat nyújtó ügyvédek megfelelő képzésének biztosítása érdekében. Görögországban és Magyarországon ilyen intézkedéseket nem hoztak. Ausztria esetében nincs releváns információnk.

2.3.9 KIRENDELTE VÉDŐ CSERÉJE

Ausztriában és Magyarországon a terhelteknek joguk van kérni a kirendelt védő cseréjét, ha az egyedi körülmények ezt indokolják. A bolgár és a görög jogszabályok értelmében a terhelteket és az elfogatóparancs alanyát képező személyeket nem illeti meg ilyen jog.

2.3.10 JOGORVOSLATOK

Csak Magyarország biztosítja, hogy a terheltek a nemzeti jog alapján hatékony jogorvoslattal élhessenek ezen irányelv szerinti jogaik megsértése esetén. Ausztria, Bulgária és Görögország esetében nem rendelkezünk releváns információval.

2.3.11 KIHÍVÁSOK

A költségmentességgel kapcsolatos legfontosabb általánosan felmerülő jelenségeket alapvető természetük szerint kategorizálhatjuk. Ennélfogva jogi kérdések merülnek fel Ausztriában és Magyarországon, pénzügyi kérdések Ausztriában, Bulgáriában és Magyarországon, végezetül pedig mind a négy országban jellemzőek a költségmentesség minőségével kapcsolatos kérdések. A gyakorlatban a terhelteknek le kell küzdeniük bizonyos akadályokat a jogaik gyakorlása érdekében, úgymint a költségmentesség hiánya a tárgyalást megelőző eljárások során (például Ausztria), vagy akár a védőügyvéd költségeinek a fedezése a költségmentesség rendszerén keresztül.

2.4 AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2013/48/EU IRÁNYELVE A BÜNTETŐELJÁRÁS SORÁN ÉS AZ EURÓPAI ELFOGATÓPARANCSHOZ KAPCSOLÓDÓ ELJÁRÁSOKBAN ÜGYVÉDI SEGÍTSÉG IGÉNYBEVÉTELÉHEZ VALÓ JOGRÓL, VALAMINT VALAMELY HARMADIK FÉLNEK A SZABADSÁGELVONÁSKOR TÖRTÉNŐ TÁJÉKOZTATÁSÁHOZ VALÓ JOGRÓL ÉS A SZABADSÁGELVONÁS IDEJE ALATT HARMADIK FELEKKEL ÉS A KONZULI HATÓSÁGOKKAL VALÓ KOMMUNIKÁCIÓHOZ VALÓ JOGRÓL

2.4.1 ÁTÜLTETÉS A NEMZETI JOGBA

A FAIR projektben részt vevő összes ország átültette a 2013/48 (EU) irányelvet nemzeti jogába (Ausztria és Bulgária teljes mértékben, míg Görögország és Magyarország részben).

Amennyiben fiatakorú terheltek esetében a szülői jogokat gyakorló személy, vagy másik megfelelő nagykorú személy tájékoztatására vonatkozó jogoktól ideiglenesen eltérnek, Ausztriában, Bulgáriában és Görögországban gondoskodnak arról, hogy a gyermekek védelméért felelős hatóságot indokolatlan késedelem nélkül tájékoztassák az érintett gyermek szabadságvesztéséről. Ezenkívül Ausztriában ideiglenes derogációt lehet alkalmazni a fiatakorú terhelt azon jogának alkalmazásában, hogy védőjük jelen legyen a nyomozás vagy a bizonyítékgyűjtés során, de csak annyiban, amennyiben a sajátos körülmények az azonnali kihallgatást vagy más azonnali nyomozási cselekedetet feltétlenül szükségessé teszik ahhoz, hogy maga a vizsgálat vagy a bizonyítékok ne károsodjanak jelentős mértékben. Az osztrák jogszabályok szerint derogációk nem csak a tárgyalást megelőző szakaszban fordulhatnak elő, amint azt az Irányelv előírja. Mindemellett Ausztriában ideiglenes derogáció lehetséges a) a gyermekek a védőjükkel való négy szemközti megbeszélés és kommunikáció esetében, valamint b) a gyermekek azon jogában, hogy védőjük jelen legyen, és hatékonyan részt vegyen a kihallgatás során, amennyiben a nyomozó hatóságok azonnali fellépése elengedhetetlen a büntetőeljárás érdemi veszélyeztetésének megakadályozása érdekében.

Magyarországon az ilyen derogációk nem csak az eljárások érdemi veszélyeztetésének megakadályozása érdekében fordulhatnak elő, hanem akkor is, ha egy személy életére, szabadságára vagy testi épségére gyakorolt súlyos és káros következmények elkerülésére van mielőbbi szükség. Bulgáriában nem alkalmaznak ilyen derogációkat, és Görögországban sem találtak releváns információt erről a kérdéssel. A résztvevő országok nemzeti jogszabályai nem tartalmazzak rendelkezéseket az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog gyakorlásától való ideiglenes eltérésekről a büntetőeljárások során, amennyiben azok a) arányosak és nem haladják meg a szükségesség mértékét, b) időben szigorúan korlátozottak c) nem alapulnak kizárólag az állítólagos bűncselekmény típusán vagy súlyosságán, és d) nem sértik az eljárás általános méltányosságát. Ausztria kifejezetten kimondja, hogy ideiglenes derogációt csak eseti alapon és egy igazságügyi hatóság vagy más illetékes hatóság által meghozott határozattal lehet engedélyezni. Arra vonatkozóan nincs információ, hogy a határozatot megfelelően indokolni kell-e, és hogy azzal a feltétellel kell-e meghozni, hogy azt bírósági felülvizsgálatnak is alá lehet vetni.

2.4.6 KOMMUNIKÁCIÓ HARMADIK SZEMÉLYEKSEL A FOGVATARTÁS SORÁN

Valamennyi résztvevő ország biztosítja, hogy a szabadságuktól megfosztott terhelteknek jogukban álljon legalább egy általuk megnevezett személyt indokolatlan késedelem nélkül tájékoztatni a szabadságvesztésükről. Amennyiben a terhelt 18 életévét be nem töltött fiatakorú, mind a négy ország biztosítja, hogy a szülői jogokat gyakorló személyt a lehető leghamarabb tájékoztassák a szabadság megfosztásáról és annak okairól. Továbbá biztosított az is, hogy ha a szülői jogokat gyakorló személy tájékoztatása ellentétes a gyermek érdekeivel, akkor egy másik megfelelő felnőtt is tájékoztatásra kerülhessen. Végül, a fent említett kommunikációhoz való jog korlátozható vagy módosítható egyes indokolt vagy szükségszerű esetben, valamint az arányos működési elvek érdekében.

2.4.7. KOMMUNIKÁCIÓ A KONZULI HATÓSÁGOKKAL A FOGVATARTÁS SORÁN

Mind a négy ország biztosítja, hogy a szabadságuktól megfosztott, bűncselekménnyel gyanúsított vagy vádolt személyeket megillessen az állampolgárságuk szerinti konzuli hatóságok a szabadságvesztésről való tájékoztatásának, valamint a velük való kapcsolattartásnak a joga. Ha a terheltek két vagy több állampolgársággal rendelkeznek, akkor ők dönthetnek arról, hogy melyik konzuli hatóság kerüljön tájékoztatásra, és hogy kivel kívánnak kommunikálni. Ezen túlmenően, mind a négy ország nemzeti jogszabályai szerint a terhelteknek joguk van ahhoz, hogy a konzuli hatóságaik látogassák őket, valamint a velük folytatott beszélgetéshez és kapcsolattartáshoz. Végül, a terhelteknek mind a négy országban joguk van konzuli hatóságaik által szervezett jogi képviselőre, feltéve, hogy erről az adott hatóságokkal megállapodnak, és hogy az érintett terheltek akarata is érvényesül.

2.4.8 LEMONDÁS AZ ÜGYVÉDI SEGÍTSÉG IGÉNYBEVÉTELÉHEZ VALÓ JOGRÓL

Csak Magyarországon nem biztosított, hogy a terheltek szóban vagy írásban információt kapjanak az érintett jog tartalmáról és annak elmaradásának lehetséges következményeiről. Arról azonban mind a négy ország gondoskodik, hogy a lemondást önként és félreérthetetlen módon tegyék meg. Ezenkívül a lemondást és annak körülményeit az adott ország nemzeti jogszabályainak megfelelő módon, jegyzőkönyvezési eljárással rögzíteni kell. A terheltek később, az eljárás bármely szakaszában visszavonhatják a lemondást. E célból tájékoztatásban részesülnek a lemondás visszavonásának lehetőségéről. A lemondás visszavonása a lemondás megtételének pillanatától hatályos.

2.4.9 EURÓPAI ELFOGATÓPARANCSHOZ KAPCSOLÓDÓ ELJÁRÁSOK

Az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog védelmét mind a négy államban biztosítják az EEP alapján fogantatott letartóztatást követően. Az ügyvédhez való hozzáférés jogának tartalma kapcsán, mind a négy államban garantálják azt is, hogy a) a keresett személyek minden esetben hozzáférjenek ügyvédi segítséghez, a letartóztatást követően indokolatlan késedelem nélkül, és a jogaik hatékony érvényesítésének biztosítása mellett, b) a keresett személyek joga az őket képviselő ügyvéddel való találkozásra és kommunikációra sértetlen maradjon c) a keresett személyeket képviselő ügyvéd jelen legyen és részt vegyen a meghallgatásokon. Csak az osztrák interjúalanyok fejezték ki kétségeiket az irányelvvel való megfelelés szintjével kapcsolatban ebben a kérdésben. Emellett, azokban az esetekben, amikor egy ügyvéd részt vesz a keresett gyanúsított vagy vádlott meghallgatásán a végrehajtó igazságügyi hatóság részéről, ezt a részvételt az érintett tagállamok jogszabályainak megfelelő jegyzőkönyvbe vétellel rögzíteni kell. A 4., 5., 6., 7., 9. cikkben, valamint ideiglenes derogáció esetén a 8. cikkben meghatározott jogok értelemszerűen alkalmazandók EEP eljárás esetén. Amennyiben az állam a végrehajtó tagállam, mind a négy ország esetében garantált, hogy az illetékes hatóságok tájékoztatják a keresett gyanúsítottat vagy vádlottat arról, hogy a letartóztatás után jogában áll ügyvédet fogadni az EEP-t kibocsátó tagállamban.

Továbbá, Görögországtól eltekintve, ahol nem található releváns információ ezzel kapcsolatban, azokban az esetekben, amikor az állam a végrehajtó tagállam, az illetékes hatóság haladéktalanul tájékoztatja a kibocsátó tagállam illetékes hatóságát arról, hogy a keresett gyanúsított vagy vádlott élni kíván az védő kijelöléséhez való jogával a kibocsátó tagállamban. Bulgária és Magyarország biztosítja, hogy a keresett terheltazon joga, hogy ügyvédet fogadhasson a kibocsátó tagállamban, a 2002/584/IB kerethatározatban megállapított határidők sérelme nélkül valósuljon meg, vagy anélkül, hogy a végrehajtó igazságügyi hatóságnak kötelessége legyen dönteni, a kerethatározatban említett határidők és feltételek függvényében, arról, hogy átadják-e a keresett személyt. Ausztria és Görögország nem talált releváns információt e kérdésben. Ezen túlmenően a résztvevő országok garantálják, hogy a büntetőeljárás alatt álló terheltek, valamint az EEP hatálya alá tartozó személyek a nemzeti jog alapján hatékony jogorvoslattal rendelkezzenek az ezen Irányelvben előírt jogok megsértése esetén. Egyedül Görögországban nem biztosított, hogy a terheltek vallomásainak értékelése, vagy az ügyvédi segítség igénybevételéhez való hozzáférés jogának megsértéséről szerzett bizonyítékok értékelése során, vagy azokban az esetekben, amikor e jogtól való derogációt engedélyeztek, a védelemhez és a tisztességes eljáráshoz való jogot tiszteletben tartásák, mivel az Irányelv vonatkozó 12. cikkét nem építették be a görög nemzeti jogba.

2.4.10 KIHÍVÁSOK

Mind a négy ország jogi rendelkezéseket fogadott el az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog biztosítása érdekében. Ennek ellenére a vizsgált országokban több, hasonló probléma is beazonosítható. Így például Görögországban a terheltek a védőjükkel való négy szemközti megbeszéléshez és kommunikációhoz való joga tűnt kérdésesnek. Ausztriában és Magyarországon pedig, az interjúalanyok szerint, a költségmentességet kérelmező gyanúsított vagy vádlott védelmére kirendelt védőügyvédek minősége kifogásolható.

2.5 AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2012/13/EU IRÁNYELVE A BÜNTETŐELJÁRÁS SORÁN A TÁJÉKOZTATÁSHOZ VALÓ JOGRÓL

2.5.1 ÁTÜLTETÉS A NEMZETI JOGBA

Ausztria teljes egészében átültette az irányelvet saját jogrendjébe, míg Bulgária, Görögország és Magyarország csupán részlegesen ültette át a 2012/13 (EU) irányelvet.

2.5.2 INFORMÁCIÓ AZ ELJÁRÁSI JOGOKRÓL

A megkérdezett büntető igazságszolgáltatással foglalkozó szakértők többsége hangsúlyozta annak fontosságát, hogy a bűncselekménnyel gyanúsított vagy vádolt személyek már a rendőrség első kihallgatása előtt megfelelő tájékoztatást kapjanak az őket megillető jogokról. Habár a vizsgált országokban eltéréseket fedeztek fel ezen személyek tájékoztatásának gyakorlatában, a megkérdezett szakértők többsége megerősítette, hogy a nyomozó hatóságok szóbeli és írásbeli információkat is biztosítanak a terheltek

számára. Ettől különböző véleményt fogalmaztak meg egyes bolgár jogi szakemberek és két megkérdezett görög szakértő is, akik szerint mulasztások történtek a terheltek eljárási jogaikról való tájékoztatása során. Az Irányelv 3. cikkét illetően, amely rögzíti az ügyvédi segítség igénybevételének jogával kapcsolatos azonnali tájékoztatást, elmondható, hogy mind a négy ország végrehajtotta a rendelkezést.

Hasonlóképpen, az összes vizsgált tagállam biztosítja, hogy a terheltek tájékoztatást kapjanak a költségmentes jogi tanácsadáshoz való jogukról és az ilyen tanácsadás feltételeiről, valamint a vádra vonatkozó információkról a 6. cikknek megfelelően. Ausztria, Bulgária és Görögország tájékoztatást nyújt a tolmácsoláshoz és a fordításhoz való jogról. Magyarország csak részben szolgáltat ilyen információt, mivel a magyar büntetőeljárás törvény magától értetődőnek tartja, hogy más nyelvet használni kívánó terheltek számára biztosítsák a fordítást.

2.5.3 A JOGOKRÓL SZÓLÓ ÍRÁSBELI TÁJÉKOZTATÁS

A 4. cikk, amely tartalmazza a rendelkezést, amely szerint a terheltek haladéktalanul meg kell, hogy kapják a jogaikról szóló írásbeli tájékoztatást, figyelembe véve az annak elolvasásához szükséges időt, és a garanciát, hogy az eljárás valamennyi szakaszában a birtokukban maradjon a lista, mind a négy országban átültetésre került. Míg a jogokról szóló dokumentum a görög és a magyar jogszabályok szerint információt tartalmaz az ügy anyagához való hozzáférésről is, Ausztriában és Bulgáriában eltérő a helyzet. A konzuli hatóságok tájékoztatásának jogáról mind a négy országban nyújtanak tájékoztatást. Míg Ausztriában, Bulgáriában és Görögországban a megillető jogokról szóló irat információkat tartalmaz a sürgős orvosi ellátáshoz való jogról is, Magyarországon a törvény nem írja kifejezetten elő a tájékoztatás szükségességét az orvosi segítséghez való hozzáférés jogáról.

Míg Ausztriában, Görögországban és Magyarországon a jogokról szóló írásbeli tájékoztatásban szerepel a fogvatartás maximális ideje, mielőtt a terhelt valamely igazságügyi hatósághoz kerülne, a bolgár hatóságok erre vonatkozó információt nem nyújtanak. A fogvatartás felülvizsgálatáról csak Görögországban és Magyarországon adnak tájékoztatást. A letartóztatás jogszerűségének megtámadására vonatkozó információk nem képezik részét a bolgár tájékoztatásnak. Az osztrák és bolgár tájékoztató irat nem tartalmaz tudnivalókat az ideiglenes szabadlábra helyezés iránti kérelemről. Annak ellenére, hogy a jogokról szóló írásbeli tájékoztatás 47 különféle nyelven érhető el, Ausztriában a bonyolult jogi terminológia használata miatt az irat közérthetőbb és egyszerűbb jogi nyelvezetű megfogalmazása nem történt meg. Bulgáriában a jogokról szóló dokumentum csak bolgárul érhető el, míg Görögországban és Magyarországon más nyelveken is rendelkezésre állnak.

Ha a jogokról szóló irat nem érhető el a terhelt számára megfelelő nyelven, akkor az illetékes hatóságok mind a négy tagországban szóbeli tájékoztatást nyújtanak a személyt megillető jogokról. A négy országból megkérdezett szakértők egyetértettek abban, hogy a terhelt ek gyakran nem értik jogaikat a tagországok által biztosított jogi tájékoztatás alapján. Ennek fényében a komplex jogi nyelvezet és terminológia használata (lásd Ausztria) egy fontos akadály a megértés folyamatában. Ennélfogva, közös megállapítás mind a négy ország példáját véve, az eljárási jogokkal kapcsolatos világos magyarázatok és egyértelmű utasítások biztosításának szükségessége.

2.5.4 AZ EURÓPAI ELFOGATÓPARANCSHOZ KAPCSOLÓDÓ ELJÁRÁSOK

Az Irányelv 5. cikkével és az arra vonatkozó rendelkezéssel kapcsolatban, hogy EEP esetén a terheltek számára haladéktalanul biztosítani kell a jogaikról szóló tájékoztatást, Ausztria, Bulgária, Görögország és Magyarország is megfelel az Irányelvnek. Ugyanez vonatkozik a 6. cikkre, amely magában foglalja a vádemeléssel kapcsolatos információk megszerzésének jogát, a letartóztatás vagy a fogvatartás okainak ismertetésére vonatkozó kötelezettséget, valamint az információk bármilyen változásával kapcsolatos tájékoztatás elérhetőségének biztosítását.

2.5.5 AZ ÜGY IRATAIHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS JOGA

Mind a négy tagállam gondoskodik arról, hogy a letartóztatott vagy őrizetbe vett személyek és ügyvédjeik az adott esethez kapcsolódó dokumentumokat, amelyek az illetékes hatóságok birtokában vannak, és amelyek nélkülözhetetlenek a letartóztatás vagy a fogvatartás jogszerűségének megtámadásához, megkapják. Ez azt jelenti, hogy az esetek többségében biztosítani kell az ügy irataihoz való hozzáférést. Amennyiben az ügy anyagaihoz való hozzáférés más személy életére vagy alapvető jogaira nézve súlyos fenyegetést jelent, Ausztria, Görögország és Magyarország megfelel az irányelv vonatkozó részeinek, és a hozzáférést megtagadhatja. Az ügy irataihoz való hozzáférés Bulgáriában és Magyarországon költségmentes.

2.5.6 JOGORVOSLATOK

A terheltek jogi tájékoztatását minden tagállam, minden alkalommal rögzíti és jegyzőkönyvbe veszi. Míg Ausztria, Görögország és Magyarország gondoskodik arról, hogy ezen személyek vagy megbízott ügyvédjeik a nemzeti jogszabályoknak megfelelően megtámadhassák az illetékes hatóságok esetleges mulasztását vagy az Irányelvnek megfelelő információszolgáltatás megtagadását, Bulgária csak részben felel meg ilyen tekintetben az Irányelvnek, nincs kifejezett bolgár rendelkezés erre vonatkozóan.

2.5.7 KÉPZÉS

Az Irányelv 9. cikke által előírt képzési programok a bírák, ügyészek, rendőrök és igazságügyi alkalmazottak részére csak Görögországban érhetők el.

2.6 AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2016/800 IRÁNYELVE A BÜNTETŐELJÁRÁS SORÁN GYANÚSÍTOTT VAGY VÁDLOTT GYERMEKEK RÉSZÉRE NYÚJTANDÓ ELJÁRÁSI BIZTOSÍTÉKOKRÓL

2.6.1 ÁTÜLTETÉS A NEMZETI JOGBA

A tagállamoknak 2019. június 11-ig kellett összehangolniuk nemzeti jogszabályaikat a 2016/800 (EU) irányelvvel.

2.6.2 A BÜNTETŐJOGI FELELŐSSÉG KORHATÁRA

Az elvégzett kutatás szerint Ausztriában és Magyarországon a büntetőjogi felelősségvállalás életkora 14 év, Bulgáriában 16 év, Görögországban pedig 18 év.

2.6.3 AZ INFORMÁCIÓHOZ VALÓ JOG

A fiatalkorú terheltek mind a négy tagállamban tájékoztatást kapnak a jogaikról, a büntetőeljárás általános lefolyásáról, az ügyvédi segítségnyújtáshoz való jogukról és a költségmentességhez való jogról. Mindemellett Ausztriában, Bulgáriában és Görögországban a terhelteket informálják a szabadságmegvonás korlátozásáról és az alternatív intézkedések alkalmazásának lehetőségéről, ideértve a fogvatartás időszakos felülvizsgálatának jogát is. A négy ország egyike sem szolgáltat információt a fiatalkorú terheltekkel szembeni különleges bánásmódról a fogvatartás során.

2.6.4 AZ ÜGYVÉDI SEGÍTSÉG IGÉNYBEVÉTELÉHEZ VALÓ JOG

A 2013/48 (EU) irányelvvel összhangban az ügyvédi segítségnyújtáshoz való hozzáférés joga, valamint a hatékony védelemhez való jog mind a négy országban biztosított. Hasonlóképpen, a tagországokban a gyermekeknek jogukban áll négy szemközti megbeszélést folytatni, valamint kommunikálni az ügyvédjükkel, ideértve a rendőrség és más bűnüldözési vagy igazságügyi hatóság kihallgatása előtti időszakot is. Ezenkívül mind a négy országban biztosítják az ügyvédek segítségét a felismerésre bemutatás, a szembesítés és a bűncselekmény helyszínének rekonstruálása során.

2.6.5 EGYÉNI ÉRTÉKELÉS

Az Irányelv 7. cikkében rögzített egyéni értékelésekhez való jogot, valamint a gyermekek védelmével, oktatásával és társadalmi beilleszkedésével kapcsolatos sajátos igényeket mind a négy tagállamban

figyelembe veszik. Ausztriában, Magyarországon és Görögországban figyelembe veszik a gyermek személyiségét, érettségét, gazdasági, társadalmi és családi hátterét, valamint az egyéni sebezhetőségi tényezőket.

2.6.6 ORVOSI VIZSGÁLAT

Szabadságvesztés esetén mind a négy ország jelezte, hogy a gyermekeknek joguk van orvosi vizsgálatához. Az ilyen orvosi vizsgálatot képzett személyzet végzi Ausztriában, Magyarországon és Görögországban. Magyarországon kívül, ahol ilyen szabályozás nincs, az orvosi vizsgálat eredményeit figyelembe veszik a nyomozás során vagy a bizonyítékgyűjtés végrehajtásakor, valamint amikor intézkedéseket hoznak vagy intézkedéseket terveznek a gyermek ellen. Például Bulgáriában a terhelt egészségügyi állapotát figyelembe veszik a kényszerintézkedések meghatározásakor, a vizsgáló orvos pedig hivatalos orvosi dokumentumot állít ki a vizsgálat után. Az orvosi okmány másolatát ezután elérhetővé teszik a fogvatartott vagy az általa kijelölt ügyvéd számára.

2.6.7. SZABADSÁGVESZTÉS

Ausztriában, Görögországban és Magyarországon biztosított a gyermekek szabadságvesztésének limitálása a lehető legrövidebb időtartamra, az eljárás bármely szakaszában. Általában a szabadságvesztés csak végső esetben kerül elrendelésre, és mind a négy országban indokolt határozaton kell, hogy alapuljon. Emellett az országok gondoskodnak a fogvatartás bírósági és időszakos felülvizsgálatáról is. Mind a négy ország jelezte, hogy szabadságvesztés esetén a gyermekeket nem lehetséges felnőttekkel együtt elzárni, ugyanakkor fiatal felnőttekkel mind a négy országban lehetséges a gyermekek fogvatartása. Rendőrségi őrizet esetén nem gondoskodnak sem Ausztriában, sem Görögországban arról, hogy a gyermekeket a felnőttektől elkülönítve tartsák.

Bulgáriában az őrizetben lévő gyermekek külön helyiségben vannak fogvatartva, mint a felnőttek. Magyarországon a Bv. tv.⁴ 427. cikkének (1) bekezdése szerint a gyermekek őrizetére az előzetes letartóztatás szabályait kell alkalmazni. Ezért a magyar Bv. tv. 391. cikkének (2) bekezdése szerint a fogvatartott gyermekeket el kell választani a felnőttektől az őrizet során. Az őrizetbe vételre a magyar Bv. tv. 427. cikkének (2) bekezdése szerint rendőri fogdában kerül sor. Annak ellenére, hogy a gyermekeket a felnőttektől elkülönítve kell elhelyezni Görögországban is a rendőrségi őrizet során, a gyakorlatban olyan esetekről számoltak be, amikor a helyhiány miatt a gyermekek és a felnőttek együtt kerültek elzárásra. Bulgáriában a gyermekek javítóintézetbe kerülnek, ahol elsősorban újraképzésük és a szabadság visszanyerése utáni életre való felkészítésük zajlik.

⁴ 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról

2.6.8 AZ ÜGYEK KELLŐ IDŐBEN TÖRTÉNŐ, GONDOS KEZELÉSE

A gyermekeket érintő büntetőeljárások sürgős és kellő gondossággal történő kezelését biztosító intézkedések végrehajtását illetően (13. cikk) Ausztriáról nincs információ. Bulgáriában ezt részben biztosítják, Magyarországon pedig a büntetőeljárásokat azokban az esetekben, amikor fiatalkorú terhelt is érintett az ügyben, sürgősséggel kezelik és a nyomozó hatóságnak is rövidebb ideje van a vizsgálat elvégzésére, mint a felnőttekkel kapcsolatos ügyek esetében. A 14. cikk vonatkozásában és a gyermekek magánéletének védelme tekintetében a büntetőeljárások során Ausztria, Bulgária és Magyarország megfelel az irányelvnek, Görögországban pedig a gyermekek magánéletének korlátozott védelme áll fenn az interjúalanyok elmondása alapján.

2.6.9 A SZÜLŐI FELELŐSSÉG GYAKORLÓJA ÁLTALI KÍSÉRETHEZ VALÓ JOG

Ausztriában, Bulgáriában és Magyarországon biztosított a gyermekek azon joga, hogy a szülői felelősség gyakorlója elkísérje őket a bírósági tárgyalásokra. Ami a gyermek egy másik megfelelő nagykorú személy kijelölésére vonatkozó jogát illeti, a vizsgált tagállamokban nincsenek rendelkezések.

2.6.10 A GYERMEKEK JOGA A TÁRGYALÁSON VALÓ SZEMÉLYES RÉSZVÉTELHEZ

A 16. cikk értelmében mind a négy tagország biztosítja a gyermekeknek a személyes megjelenéshez és a tárgyaláson való részvételhez való jogát. A négy ország azonban az általános szabályok alkalmazásán túl eddig nem hozott új, konkrét intézkedéseket a gyermekek tényleges részvételével kapcsolatban, ideértve a meghallgatás és a véleménynyilvánítás lehetőségét is.

2.6.11 ALTERNATÍV INTÉZKEDÉSEK

Fiatalkorú terheltek esetében, a szabadságvesztéssel kapcsolatos alternatív intézkedések vonatkozásában az interjúalanyok elismerték az ilyen intézkedések létezését, kiemelve például a gyermekek speciális személyzettel ellátott létesítményekbe történő áthelyezését vagy a bűnügyi felügyelet engedélyezését, beleértve a házi őrizetet (a rendőrségnek való jelentéstétel kötelezettségével). Ebben az összefüggésben érdemes megemlíteni az úgynevezett „közösségi hálózati konferencia” gyakorlatát Ausztriában, amely valamennyi érintett felet bevonja, és amely a gyermekek társadalmi reintegrációjára és a szabadságvesztés elkerülésére irányul.

2.6.12 AUDIOVIZUÁLIS FELVÉTEL

A kihallgatások audiovizuális felvétele, az Irányelv 9. cikke értelmében csak Magyarországon biztosított. Másfajta nyilvántartási eljárások azonban mind a négy országban garantáltak. Az osztrák, magyar és görög interjúalanyok szerint a gyermekek kihallgatásának audiovizuális felvételeit inkább ajánlásnak tekintik, de a törvény nem írja elő egyik helyen sem (kivéve a 14. életévüket be nem töltött gyermekek esetében Magyarországon). Ezenkívül a bolgár és magyar interjúalanyok a bűnüldöző hatóságok műszaki és területi nehézségeit emelték ki az audiovizuális felvétellel kapcsolatos eljárás vonatkozásában. Görögországban az elv következtelen alkalmazását hangsúlyozták.

2.6.13 KÉPZÉS

Magyarországon nincsenek rendszeres képzési programok a rendőrtisztek vagy a fogvatartási intézmények tisztjei számára a fiatalkorú terheltekkel való sajátos eljárási módszerekre vonatkozóan. Míg e tekintetben Görögországban sincsenek kötelező képzési programok, de a témával kapcsolatos oktatási szemináriumok megléte már előrelépést jelent, Bulgáriában pedig a rendőrök speciális képzésben kell hogy részesüljenek ahhoz, hogy a gyermekekkel történő munkavégzésre jogosultak legyenek. Ausztriában mindezekkel szemben már ígéretes gyakorlatokat határoztak meg: a fiatalkorúak igazságszolgáltatásával megbízott osztrák bírának és ügyészeknek rendelkezniük kell a szükséges pedagógiai ismeretekkel, valamint további speciális ismeretekkel a (gyermek)pszichológia és a szociális munka területén. Hasonlóképpen, Magyarországon is léteznek olyan képzési programok, amelyeket kifejezetten azon bírák számára terveztek, akik majd fiatalkorú terheltek tárgyalásán vesznek részt. Az ügyészek képzésére vonatkozóan azonban nem állnak rendelkezésre könnyen hozzáférhető adatok. Görögországban az ilyen intézkedések korlátozottak, Bulgáriában pedig csupán önkéntes képzési programok állnak rendelkezésre, az állam nem határozott ilyen irányú lépésekről.

Az ügyvédek számára készült képzési programokra vonatkozóan elmondható, hogy Bulgáriában létezik egy törvénytervezet, amely lehetőséget nyújt majd a gyermekek jogaival és a velük való munka szabályaival foglalkozó tréning elvégzésére. Ausztriában és Görögországban nincs külön intézkedés speciális képzési programok előmozdítására a gyermekeket is érintő büntetőeljárásokkal foglalkozó ügyvédek számára. Magyarországon jelenleg nem kínálnak effajta képzési programokat, azonban az ügyvédek kötelező tréningje 2020-ban kerül bevezetésre, de az nem világos, hogy ez kitér-e majd a gyermekeket érintő büntetőeljárásokra is. Ezen felül Bulgáriában létezik egy másik törvénytervezet is, amely előírja, hogy minden bíró, ügyész és nyomozó hatósági tag képzést folytasson a gyermekek jogairól és a gyermekekkel való munka szabályairól. A szakosodási előírásokat a Legfelsőbb Igazságügyi Tanács fogadja el, az Igazságügyi Minisztériummal, a Belügyminisztériummal és a Gyermekekvédelmi Állami Ügynökség elnökével közösen.

2.6.14 KÖLTSÉGEK

Ausztriában és Bulgáriában az állam viseli az irányelv 22. cikke szerinti orvosi vizsgálat költségeit, az eljárás eredményétől függetlenül. Magyarországon az általános szabályok vannak érvényben, és a költségekkel kapcsolatos felelősség a büntetőeljárás eredményétől függ. Görögországban a 22. cikket nem hajtják végre,

és nincs információ arról, hogy az Irányelvben felsorolt esetekben milyen szabályok vonatkoznak a költségekre.

2.6.15 KIHÍVÁSOK

A fiatalkorú terheltek eljárási jogaival kapcsolatban általában felmerülő kérdések száma magas, és bizonyos esetekben e kérdések közösek az összes vizsgált országban. Egy általános nehézség például az, hogy a fiatalkorú terheltek nehezen értik meg a bűncselekmény elkövetése esetén indult eljárást vagy a szabadságmegvonást eredményező cselekedet jogellenességét. Egy másik általános probléma a képzési programok hiánya azon büntető igazságszolgáltatási szakemberek számára, akik napi szinten foglalkoznak a fiatalkorú terheltekkel. Mind a négy ország megkérdezett szakértői úgy vélik, hogy a hatóságok sajátos módszerek és eljárások elérésére törekednek az olyan bűncselekmények kezelése során, ahol gyermekek is érintettek. Ennek tekintetében különösen Görögországban és Magyarországon láthatók gyakorlati kihívások, például a gyermekeknek, a felnőttkorúaktól külön történő fogvatartása esetében, helyhiány és a speciális létesítmények hiánya miatt.

A következő szakasz a kiválasztott büntető igazságszolgáltatási szakemberek számára tartalmaz ajánlásokat a bevált gyakorlatok megfelelő átvételére vonatkozóan. Az ajánlások a gyakorlati szakemberek csoportja szerint kerül felsorolásra, nevezetesen a rendőrök, az ügyészek, a bírák és az ügyvédek csoportja szerint, és a büntetőeljárás konkrét szakaszaira lebontva olvashatóak.

3.1 RENDŐRÖK

Noha a rendőrök gyakran lehetnek bűncselekmények áldozatai vagy éppen tanúi is a bírósági eljárásokban, a következő ajánlások a tárgyalás előtti szakaszra összpontosítanak, különös tekintettel a bűncselekmény kezdeti értékelésére és a terheltek rendőrök általi kihallgatására. Ezért a „tárgyalás” és a „jogorvoslat” oszlopokat kihagyjuk a következő táblázatból. Az eljárás tárgyalási és jogorvoslati szakaszára vonatkozó általános javaslat az, hogy a rendőr vagy a büntetés-végrehajtási személyzet, amennyiben lehetséges, tartózkodjon a speciális egyenruha vagy maszk viselésétől a terhelt őrizetből való elszállításakor és a bíróság elé állításakor, kivéve, ha az feltétlenül szükséges, mivel ez befolyásolná az ártatlanság vélelméhez való jog érvényesítését.

Tárgyalás előtti szakasz
• A rendőrök fenntartják az ártatlanság vélelmének jogi kötő erejét, amikor a terhelteket letartóztatják. • A rendőrök a letartóztatás idején a terhelteknek a jogaikról szóló írásbeli tájékoztatást nyújtanak át. • A rendőrök mindig értelmezhető és érthető módon adnak információt az eljárási jogokról. • A jogokról szóló irat mellett a rendőrök szóban is tájékoztatják a terhelteket a jogaikról. • A rendőröknek különös figyelmet kell fordítaniuk a kellő bizonyítékok gyűjtésére, amelyeket megfelelő módon értelmezni és amennyiben szükséges, fordítani is kell a terhelt számára. • Az előzetes értékelés során és azokban az esetekben, amikor a terheltek nem beszélnek az ország hivatalos nyelvén, a rendőröknek meg kell próbálniuk kommunikálni egy közös nyelven (például angolul), amíg egy hivatásos fordító meg nem érkezik. • Fiatalkorú terhelt esetén a rendőröknek haladéktalanul értesíteniük kell az ügyészt és a gyermek törvényes képviselőjét. • A rendőrök tartózkodnak a kényszerítő eszköz alkalmazásától (pl. bilincs használata), kivéve, ha ez feltétlenül szükséges. • A terhelt által, az eljárási jogairól való tájékozódás előtt közölt információkat nem szabad még informálisan sem felhasználni. Az ilyen információkat semmilyen formában nem szabad rögzíteni, ideértve a letartóztatásról szóló rendőrségi jelentéseket vagy más belső dokumentumokat. • A rendőrök figyelembe veszik a terhelt pszichológiai jellemzőit, és szükség esetén haladéktalanul segítséget biztosítanak neki. • A rendőrök csak akkor veszik őrizetbe a terhelt, ha arra feltétlenül szükség van. • A rendőröknek különös figyelmet kell fordítaniuk arra, hogy a látássérült terheltek számára hozzáférhető és érthető információkat biztosítsanak jogaikról. • A jogokról szóló tájékoztatás illusztrált változatának elérhetőnek kell lennie az írástudatlan és olvasási nehézségekkel küzdő személyek számára, hogy megkönnyítsék számukra az összes szükséges jog megértését.

- Minden rendőrőrsön rendelkezésre kell állnia egy listának az elérhető, és védőügyvédnek kijelölhető jogászokról.
- A rendőröknek hozzáférést kell biztosítaniuk a terheltek számára egy nyilvános telefonvonalhoz, valamint a konzuli hatóságok elérhetőségét tartalmazó listához.
- A terheltek ügyvédekkel való kommunikációját meg kell könnyíteni azzal, hogy lehetővé teszik számukra telefonhívások fogadását a rendőrőrs számán (mivel a mobiltelefonok használata csak korlátozott ideig engedélyezett).
- A rendészeti tisztviselők képzését meg kell valósítani annak érdekében, hogy a rendőrség szervezeti kultúrája változhasson a kényszerítő eszközök alkalmazásában. Az ilyen képzés célja az ártatlanság védelme és a kényszerítő eszközök alkalmazása közötti kapcsolat megértésének megteremtése.
- Belső rendeleteket kell alkotni, amelyek rögzítik, hogy egyes veszélyeztetett terheltek esetében (pl. gyermekek, idős emberek, terhes nők) az alapértelmezett lehetőség az, hogy nem kerülnek őrizetbe. E csoportok tagjaival szemben a testi kényszer csak akkor lehetséges, ha az feltétlenül szükséges és elkerülhetetlen.
- A rendőröknek mindig olyan környezetet kell fenntartaniuk (különösen a kihallgatások során), ahol a gyanúsítottak vagy vádlottak mernek kérdéseket feltenni. Ugyanígy, a rendőröknek világos és érthető válaszokat kell adniuk a terheltek számára.
- A rendőröknek figyelemmel kell kísérniük (pl. adott kérdések feltevésével), hogy a terheltek megértik-e az általuk nyújtott információkat.
- Amennyiben a terhelt anyanyelve kevésbé gyakori, és csak kevésbé beszél angolul, a rendőrtiszteknek nem szabad megkísérelniük meggyőzni őket az angol nyelvű fordítás/tolmácsolás elfogadásáról.
- A távközlési eszközök használata az előzetes értékelési szakaszban (hivatalos kihallgatás előtt) az alkalmazott gyakorlat része kell, hogy legyen.
- Az őrizetbevételkor a terhelteknek azonnal engedélyezni kell, hogy maguk tájékoztassanak egy általuk választott harmadik személyt a szabadságmegvonásról (pl. telefonhívás).
- A terheltek tájékoztatása során, a velük szembeni gyanú részleteiről (tények és jogi besorolás), a rendőrök egyszerű és könnyen érthető nyelvezetet kell, hogy használjanak.
- Mivel a gyermekeknek még nagyobb nehézséget okozhat maga az eljárás és a jogi nyelvezet megértése, a rendőröknek az adott gyermekhez igazított nyelven kell magyarázatot adniuk az eljárásról és az eljárási jogokról.
- A „gyermekbarát” igazságszolgáltatás koncepciója alapján a rendőröknek speciális képzésben kell részesülniük a fiatalkorúakkal kapcsolatos ügyek vonatkozásában.
- Ha a terhelt gyermek, a rendőröknek rövidebb kihallgatásokat kell lefolytatniuk, amelyeket a magánélet védelme érdekében, iskola után kell tartani.
- Mivel a terheltek gyakran nincsenek kellőképpen tisztában a költségmentesség lehetőségével, annak ellenére, hogy a szóbeli tájékoztatás során vagy a jogaikról szóló irat révén erről értesülnek, a rendőröknek külön erőfeszítéseket kell tenniük, hogy felhívják erre az opcióra a figyelmet. E célból speciális információs anyagokat kell készíteni, amelyeket a rendőröknek el kell juttatniuk a fiatalkorú terheltekhez.
- A rendőrtiszteknek megfelelően tájékoztatniuk kell a terhelteket arról, hogy joguk van védőt fogadni, olyan esetekben is, amikor a védelem nem kötelező.
- A rendőröknek a kihallgatásokat rendes munkaidőben kell lefolytatniuk, a védőügyvéd jelenlétének biztosítása érdekében.

- A rendőrök nem élhetnek vissza a helyettes védőügyvéd alternatívájával az eljárás során. Valódi erőfeszítéseket kell tenniük az illetékes ügyvédi kamara által kiválasztott védőügyvéd elérése érdekében (pl. el kell hagyni azt a gyakorlatot, hogy a védőt csak egyszer próbálják felhívni egy olyan telefonszámról, amelyet lehetetlen visszahívni).
- A terheltek kihallgatását a rendőrök csak a védőügyvédek jelenlétében folytathatják le, kivéve, ha a védőt nem lehet elérni, valamint megalapozott és sürgős szükség van a kihallgatás azonnali folytatására.
- A rendőrök nem tehetnek fel kérdéseket a terheltek számára, ha ők már korábban kifejezték, hogy a vallomástétel megtagadásához való jogukkal élni szeretnének.
- A rendőrök nem gyakorolhatnak nyomást a terheltekre azt sugallva, hogy vallomástétel vagy legalábbis a vallomástételbe való beleegyezés esetén a kihallgatásnak hamarabb vége lesz, hogy nem fogják az adott személyt őrizetbe venni, vagy hogy más személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedést sem fognak foganatosítani vele szemben.
- A rendőröknek a kihallgatások során audiovizuális felvételt kell készíteniük, különösen akkor, ha a terheltek bármely értelemben kiszolgáltatottak vagy sérülékenyek (pl. gyermekek, fogyatékkal élő személyek, a hivatalos helyi nyelvet nem beszélő külföldiek).
- A rendőröknek tájékoztatni kell a külföldi terhelteket, hogy milyen következményekkel jár, ha lemondanak a dokumentumok fordításához való jogukról, ezt a folyamatot megfelelő módon dokumentálniuk kell, valamint bizonyosságot kell szerezniük arról, hogy lemondás megalapozott döntésen alapul.
- A rendőröknek elegendő időt kell biztosítaniuk a terheltek számára, hogy megismerkedjenek a jogaikról szóló tájékoztatás tartalmával a kihallgatás megkezdése előtt.
- A figyelmeztetéseket vagy a jogokról szóló írásos tájékoztatást egyszerű és közérthető nyelvezettel kell biztosítani a terheltek számára (ideértve a külföldi terhelteket is), ahelyett vagy amellett, hogy az eredeti jogszabály tartalmát közölnék.

3.2 ÜGYÉSZEK

A következő lista az ügyészség mint a bünyügyi nyomozás vezető hatósága számára tartalmaz javaslatokat. A felsorolt ajánlások egy része átfedésben van a rendőröknek nyújtott útmutatással.

Tárgyalás előtti szakasz	Tárgyalás	Jogorvoslat
• Az ügyész tartózkodik a tárgyalást megelőző fogvatartás javaslatától a terheltek számára, kivéve, ha azt feltétlenül szükségesnek tartja. Ezt az elvet kell alkalmazni az állampolgársággal nem rendelkező és a hajléktalan személyek esetében is, akik vonatkozásában különösen gyakori az előzetes letartóztatás nem megalapozott elrendelése.	• Az ügyészség gondoskodik arról, hogy a terheltek eljárási jogainak megsértésével szerzett bizonyítékok a bíróság elé ne kerüljenek. • Folyamatban lévő büntetőeljárások során kerülni kell a nyilvános nyilatkozatokat a terheltek bűnösségével vagy más olyan körülményekkel kapcsolatosan, amelyek alapján	• A nyomozás jogszerűségének ellenőrzése során az ügyészek külön hangsúlyt helyeznek az irányelvekben előírt eljárási biztosítékok betartására. A rendőröket kötelezniük kell az eljárási cselekedetek (pl. kihallgatások)

• Amennyiben az ügyész indítványt nyújt be előzetes letartóztatásról (vagy annak meghosszabbításáról) a bírósághoz, a terheltnek és védőjének át kell adni az ügy azon anyagait, amelyekre az indítvány támaszkodik. • Az ügy anyagait olyan időben és olyan módon kell rendelkezésre bocsátani, amely lehetővé teszi a védekezés felkészülését. Az anyagoknak legalább egy órával az előzetes letartóztatás tárgyalásának megkezdése előtt (a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően) elérhetőnek kell lenniük, nem csak közvetlenül a tárgyalás előtt, vagy a bírósági tárgyalás kezdetével. Mivel a törvényben előírt egy óra nem minden esetben lehet elegendő a védelem felkészüléséhez, erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy az ügy anyagaihoz a védelem is a lehető leghamarabb hozzáférhessen. • Az ügyész gondoskodik arról, hogy a gyermekek pszichés és fizikai egészségét és jólétét szakértői segítségnyújtás biztosítsa. • Az ügyész gondoskodik arról, hogy esetleges kijelölt harmadik személyek vagy a konzuli hatóságok indokolatlan késedelem nélkül értesítésre kerüljenek. • Az ügyész biztosítja pszichológusok vagy pedagógusok részvételét gyermekek kihallgatása során.	a közvélemény a terhelteket bűnösnek tekinthetik, mivel ez sértené a tisztességes eljáráshoz való jogot és az ártatlanság vélelmét. • Az ügyészek nem tehetnek fel kérdéseket a terheltek számára, ha ők már korábban kifejezték, hogy a vallomástétel megtagadásához való jogukkal élni szeretnének. • Az ügyészek nem gyakorolhatnak nyomást a terheltekre azt sugallva, hogy vallomástétel vagy legalábbis a vallomástételbe való beleegyezés esetén a kihallgatásnak hamarabb vége lesz, hogy nem fogják az adott személyt őrizetbe venni, vagy hogy más személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedést sem fognak foganatosítani vele szemben. • Az ügyészeknek a kihallgatások során audiovizuális felvételt kell készíteniük, különösen akkor, ha a terheltek bármely értelemben kiszolgáltatottak vagy sérülékenyek (pl. gyermekek, fogyatékkal élő személyek, a hivatalos helyi nyelvet nem beszélő külföldiek). • Ha a terhelt anyanyelve kevésbé gyakori, és csak kevésbé beszél angolul, az ügyészeknek nem szabad megkísérelniük meggyőzni őket az angol nyelvű fordítás/tolmácsolás elfogadásáról. • Az audiovizuális felvétel használata megkönnyíti a fordítás minőségének értékelését, ezért ezt minden	megismétlésére, ha a jogi követelményeket megsértették.
--	---	--

	alkalommal alkalmazni kell, ha fordítás szükséges. • A terhelt által, az eljárási jogairól való tájékozódás előtt közölt információkat az ügyésznek nem szabad még informálisan sem felhasználnia. • Az ügyésznek el kell ismernie és figyelembe kell vennie a tényt, hogy a gyermekek különböznek a felnőttektől. Az ügyésznek biztosítani kell a „gyermekbarát” igazságszolgáltatást, nem csak azokban az esetekben, amikor a gyermekek szemtanúként vagy áldozatként szerepelnek, hanem akkor is, amikor a gyermek a gyanúsított vagy vádlott személy. • Ha az ügyész a kinevezett védőügyvéd teljesítményét elégtelennek vagy nem megfelelőnek ítéli meg, akkor meg kell tennie a szükséges lépéseket egy új védő kinevezéséhez.	
--	---	--

3.3 BÍRÁK

Az alábbi ajánlások a bírák számára lettek összeállítva. A bírák, mint a büntetőeljárások objektív döntéshozói mindig kellő gondossággal kell, hogy eljárjanak az ügyek tisztességességének és pártatlanságának biztosítása érdekében.

Tárgyalás előtti szakasz	Tárgyalás	Jogorvoslat
• A bírának mindig ragaszkodniuk kell az ártatlanság vélelmének tiszteletben tartásához. • A bírának különös figyelmet kell fordítaniuk a terheltek pszichológiai állapotára, és	• A bíróság teljes mértékben érthető és értelmezhető módon nyújt tájékoztatást a terhelt eljárási jogairól. • A bírák felelőssége egy olyan környezet megteremtése és annak	• A bírák kiemelt felelőssége kizárni minden olyan bizonyítékot, amelyet az irányelvekben meghatározott eljárási biztosítékok megsértésével szereztek be.

szükség esetén megfelelő segítséget kell biztosítaniuk számukra. • A bíróságok tartózkodnak a terheltek előzetes letartóztatásba helyezésétől, kivéve, ha azt feltétlenül szükségesnek ítélik meg. Ezt az elvet kell alkalmazni az állampolgársággal nem rendelkező és a hajléktalan személyek esetében is, akik vonatkozásában különösen gyakori az előzetes letartóztatás nem megalapozott elrendelése. • A bírának, akik az ügy irataiból értesülnek arról, hogy szükség van fordítóra, már jóval a tárgyalás előtt meg kell, hogy keressenek és ki kell, hogy jelöljenek egy fordítót, hogy a kinevezett fordító biztosan részt tudjon venni a tárgyaláson. • Amennyiben az ügyész indítványt nyújt be előzetes letartóztatásról (vagy annak meghosszabbításáról) a bírósághoz, a terheltek és védőjének át kell adni az ügy azon anyagait, amelyekre az indítvány támaszkodik. • Az ügy anyagait olyan időben és olyan módon kell rendelkezésre bocsátani, amely lehetővé teszi a védekezés felkészülését, de az anyagoknak legalább egy órával az előzetes letartóztatás tárgyalásának megkezdése előtt (a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően) elérhetőnek kell lenniük, nem csak közvetlenül a tárgyalás előtt, vagy a bírósági tárgyalás kezdetekor. • Amennyiben a bíró tudomást szerez arról, hogy az anyagokat	fenntartása, amelyben a terheltek mernek kérdéseket feltenni a jogaikkal kapcsolatban, és azokra megfelelő választ is kapnak. • Az bírák nem tehetnek fel kérdéseket a terheltek számára, ha ők már korábban kifejezték, hogy a hallgatáshoz való jogukkal élni szeretnének. • A terheltek által, az eljárási jogairól való tájékozódás előtt közölt információkat a bírának nem szabad még informálisan sem felhasználniuk. • A figyelmeztetéseket vagy a jogokról szóló írásos tájékoztatást egyszerű és közérthető nyelvezettel kell biztosítani a terheltek számára, ahelyett vagy amellett, hogy az eredeti jogszabály tartalmát közölnék. • A terheltek tájékoztatása során, a velük szembeni gyanú részleteiről (tények és jogi besorolás), a bírák egyszerű és könnyen érthető nyelvezetet használnak. • Mivel a gyermekeknek még nagyobb nehézséget okozhat maga az eljárás és a jogi nyelvezet megértése, a bírának az adott gyermekhez igazított nyelven kell magyarázatot adniuk az eljárásról és az eljárási jogokról. • Az bíróságnak el kell ismernie és figyelembe kell vennie a tényt, hogy a gyermekek különböznek a felnőttektől. A bíróságnak biztosítani kell a „gyermekbarát” igazságszolgáltatást, nem csak azokban az esetekben, amikor a gyermekek szemtanúként vagy	
--	---	--

olyan időben nyújtották be a védekezésnek, amely nem teszi lehetővé a megfelelő felkészülést, akkor el kell halasztania a meghallgatást, vagy meg kell tagadnia a vád indítványának való megfelelést. • Amennyiben a fiatalok terhelteknek nem feltétlenül szükséges javítóintézetbe kerülniük, a bírának tartózkodniuk kell a gyermekek ilyen intézménybe való helyezésétől.	áldozatként szerepelnek, hanem akkor is, amikor a gyermek a gyanúsított vagy vádlott személy. • Amennyiben a terhelt gyermek, a magánélet védelmének érdekében a tárgyalásokat délután (iskola után) kell tartani. • Kisebbségi szabálysértések esetében, ahol a kriminalisztikai szakértői vélemény költsége magas, vagy olyan esetekben, amikor a terhelt mentális állapotát szakértői vélemény alapján kell megállapítani, a bírának el kell rendelnie, hogy ezeket a költségeket, méltányossági megfontolások alapján, az állam fedezze. • Ha a bíró a kinevezett védőügyvéd teljesítményét elégtelennek vagy nem megfelelőnek ítéli meg, akkor meg kell tennie a szükséges lépéseket egy új védő kinevezéséhez.	
--	---	--

3.4 ÜGYVÉDEK

A következő ajánlások a bűncselekménnyel gyanúsított vagy vádlott személyek védőügyvédei számára lettek összeállítva a büntetőeljárás folyamatairól.

Tárgyalás előtti szakasz	Tárgyalás	Jogorvoslat
• Mivel a tapasztalatok azt mutatják, hogy a terheltek nem értik meg teljes mértékben eljárási jogaik tartalmát és természetét, a védőügyvédek felelőssége, hogy teljes körűen és érthető módon tájékoztassák ügyfeleiket, valamint hogy részletesebben elmagyarázzák e személyeknek az	• A védőügyvédnek élnie kell a lehetőséggel, hogy az ügyiratok átvételének meghatalmazottja legyen, ezzel elősegítve, hogy a terhelt jogszerűen maradjon távol a tárgyalás során. • A védő, a szakmai etika szerint, jelen van a bírósági tárgyalásokon, továbbá a tárgyalás előtt mindenkor	• A védőknek gyakrabban kellene bírósági felülvizsgálatot kérniük a kényszerítő eszközök (pl. bilincs) indokolatlan használata esetén. • Ha a hatóságok megtagadják az ügy anyagaihoz való hozzáférést,

eljárási jogaikkal kapcsolatos tudnivalókat. • Amennyiben a terhelt anyanyelve kevésbé gyakori, és csak kevésbé beszél angolul, a rendőrtisztek gyakran megpróbálják rábeszélni a terhelt angol fordító elfogadására. A védőnek nem szabad hagynia, hogy ez megtörténjen. • Az ügyvédeknek biztosítaniuk kell a hivatalosan kinevezett fordító jelenlétét a rendőri kihallgatások során.	konzultál a terheltszel, kivéve, amikor ezt nyomós külső körülmények lehetetlenné teszik. • Mivel a gyermekeknek még nagyobb nehézséget okozhat maga az eljárás és a jogi nyelvezet megértése, a védőnek az adott gyermekhez igazított nyelven kell magyarázatot adnia az eljárásról és az eljárási jogokról. • Ajánlott, hogy az ügyvédek egy földrajzi területen és egy ügyvédi kamarai hatáskörön belül, olyan számítógépes rendszert dolgozzanak ki és használjanak, amely adott esetben megkönnyíti a helyettesítés megoldását. • Azon ügyvédek, akik a nemzeti ügyvédi kamara tagjai, ajánlott, hogy kidolgozzanak egy olyan rendszert, amely megoldja a hétvégi, nemzeti ünnepek alatti vagy késő esti munkaórák problémáját, valamint a védőügyvédek kiválasztásának kérdését.	a védőknek panasztételi eljárást kell kezdeményezniük. • A védőügyvédnek az összes rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőséget fel kell használnia azokban az esetekben, amikor a hatóságok megsértik az irányelvekben előírt eljárási biztosítékokat, még akkor is, ha ez rövidtávon nem gyakorol jelentős hatást az ügyre. A védők következetes és összehangolt erőfeszítései hosszútávon idézhetnek elő változást a hatóságok gyakorlatában, valamint a hatósági személyzet általános hozzáállásában.
--	---	---

A FAIR projektben részt vevő négy ország mindegyike részletes és széleskörű tájékoztatást nyújtott az irányelveknek a nemzeti jogrendszerbe történő átültetéséről. A benyújtott adatok részletes elemzése alapján Ausztria, Bulgária, Görögország és Magyarország nemzeti jogszabályai javarészt megfelelnek az érintett irányelvek rendelkezéseinek. Noha a vizsgált irányelvek közül nem mindegyiket hajtották végre teljes egészében a kutatás elvégzéséig, az alapelveket mind a négy ország jogrendszerében rögzítették, és a bűncselekménnyel gyanúsított vagy vádolt személyek eljárási jogait általában tiszteletben tartják az adott országokban. A jogi és gyakorlati kihívások azonban továbbra is fennállnak, mivel az irányelvekben rögzített jogok egy részét vagy a nemzeti törvények nem írják elő, vagy a hatóságok helyi gyakorlata nem tükrözi.

Bulgária és Magyarország jogrendjét illetően például, a terhelteket nem megfelelő módon tájékoztatják a bírósági határozat megtámadásának lehetőségéről, valamint az új tárgyaláshoz vagy más jogorvoslathoz való jogról. Magyarországon nem biztosított, hogy a terhelteknek jogukban álljon megtámadni a tolmácsolás szükségességét mellőző határozatot, vagy panaszt tenni, amennyiben a nekik nyújtott tolmácsolás vagy a fordítás minősége nem megfelelő.

Ausztriában vita tárgyát képezi a jelenlegi jogsegély-rendszer reformjának szükségessége, az ügyvédek mihamarabbi kijelölésének garantálása, és a jelenlegi javadalmazási rendszer minőségi biztosítása tekintetében. Továbbá, annak ellenére, hogy az ügyvédek jelen lehetnek a rendőrségi kihallgatások során, azokon aktívan nem vehetnek részt, mivel csak adott tematikus blokkokkal kapcsolatos kérdéseket tehetnek fel a kihallgatások során.

Egy görögországi példa szerint, az Európai Elfogatóparancs hatálya alá tartozó személyeknek nem biztosított a jogsegélyhez jutásuk a letartóztatás során egészen addig, amíg át nem adják őket, vagy amíg az átadást elutasító határozat véglegessé nem válik.

Ezekén túl, néhány jogot a gyakorlatban nem tartanak teljes mértékben tiszteletben, annak ellenére, hogy törvény írja elő. Így például, a hatóságok a terheltek bűnösségére utaló nyilvános nyilatkozatainak elkerüléséhez szükséges intézkedések betartásával kapcsolatban, a bolgár eredmények rámutatnak, hogy a megelőző intézkedések és a jogsértés esetén alkalmazott jogorvoslatok a gyakorlatban hatástalanok. Ezenkívül a minőségi tolmácsolás és fordítás érdekében tett intézkedések Ausztria és Magyarország részéről nem tekinthetők elégségesnek.

Az első esetben, amikor az adott jogokat a nemzeti törvények nem írják elő és nem biztosítják, a nemzeti jogszabályok módosítását javasolják az irányelvek betartásának és a terheltek tisztességes eljáráshoz való jogának lehető legmagasabb szintű védelme érdekében. A második esetben, amikor a jogokat a gyakorlatban nem tartják tiszteletben, ajánlott, hogy azon személyek, akiknek a jogait megsértették, vigyék az ügyet az Európai Unió Bírósága elé, és indítsanak eljárást az adott állam ellen.

A bevált gyakorlatok átvételét illetően jelen kézikönyv konkrét ajánlásokat tartalmaz a kiválasztott büntető igazságszolgáltatási szakemberek számára.

Példának okáért, erősen ajánlott a rendőrök képzése annak érdekében, hogy a rendőrség szervezeti kultúráját a kényszerítő eszközök alkalmazása tekintetében megváltoztassák, a büntetőeljárás minden

szakaszában. Az ilyen képzési programoknak arra kell irányulniuk, hogy a résztvevők felismerjék, és jobban megértsék az ártatlanság védelme és a kényszerítő eszközök alkalmazása közötti kapcsolatot.

A nyomozati szak tekintetében, a rendőrök számára ajánlott, hogy tartózkodjanak a nyomásgyakorlástól a terheltekkel szemben, azt sugallva, hogy vallomástétel vagy legalábbis a vallomástételbe való beleegyezés esetén a kihallgatásnak hamarabb vége lesz, hogy nem fogják az adott személyt őrizetbe venni, vagy hogy más személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedést sem fognak foganatosítani vele szemben.

Az ügyészek számára ajánlott, hogy kerüljék a büntetőeljárás egész folyamata alatt a nyilvános és média nyilatkozatokat a terheltek bűnösségével, valamint más olyan körülményekkel kapcsolatban, amelyek alapján a közvélemény a terhelteket bűnösnek tekinthetik, mivel ez sértené a tisztességes eljáráshoz való jogot és az ártatlanság védelmét. Ezenkívül az ügyészeknek a nyomozás jogszerűségének ellenőrzése során nagyobb hangsúlyt kell fektetniük az irányelvekben előírt eljárási szabályok betartására, és kötelezniük kell azokat a rendőröket, akik valamely jogi követelményt megsértették, egyes eljárási szakaszok, például a kihallgatások megismétlésére.

A bírának szóló ajánlások egy példája, hogy a „gyermekbarát” igazságszolgáltatás jegyében, amennyiben a fiatalok terheltek nem feltétlenül szükséges javítóintézetbe kerülnie, a bírának tartózkodniuk kell a gyermek ilyen intézménybe való helyezésétől.

A terheltek védőügyvédjei számára javasolt, hogy az összes rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőséget használják fel azokban az esetekben, amikor a hatóságok megsértik az irányelvekben előírt eljárási biztosítékokat, még akkor is, ha ez rövidtávon nem gyakorol jelentős hatást az ügyre. A védők következetes és összehangolt erőfeszítései hosszútávon előidézhetnek változást a hatóságok gyakorlatában, valamint a hatósági személyzet általános hozzáállásában.

A kiválasztott szakemberek összes csoportja számára megfogalmazott, az eljárás valamennyi szakaszában alkalmazandó közös ajánlás az IKT eszközök gyakoribb használata és a könnyen érthető nyelvezet alkalmazása a terhelteknek az ő jogaikról való tájékoztatása során, valamint a hatóságok általános kötelezettsége a terheltek ésszerű időszerű tájékoztatásáról a tisztességes eljáráshoz való jogukról, és az ezzel kapcsolatos információkról.

A FAIR Bevált Gyakorlatok Kézikönyve végső soron arra törekszik, hogy ösztönözze a partnerországok közötti információcserét, hogy átadja az irányelvekben rögzített ismereteket a terheltek eljárási biztosítékairól, és hogy válaszoljon az igényre a büntető igazságszolgáltatási szakemberek ismereteinek bővítésével kapcsolatban, az új európai normák és szabványok bevezetésével egyidőben.

